SIFIR

ÇAĞDAŞ MİZAH DERGİSİ MELİH41

ŞUBAT 1984 SAYI : 6 75 LİRA

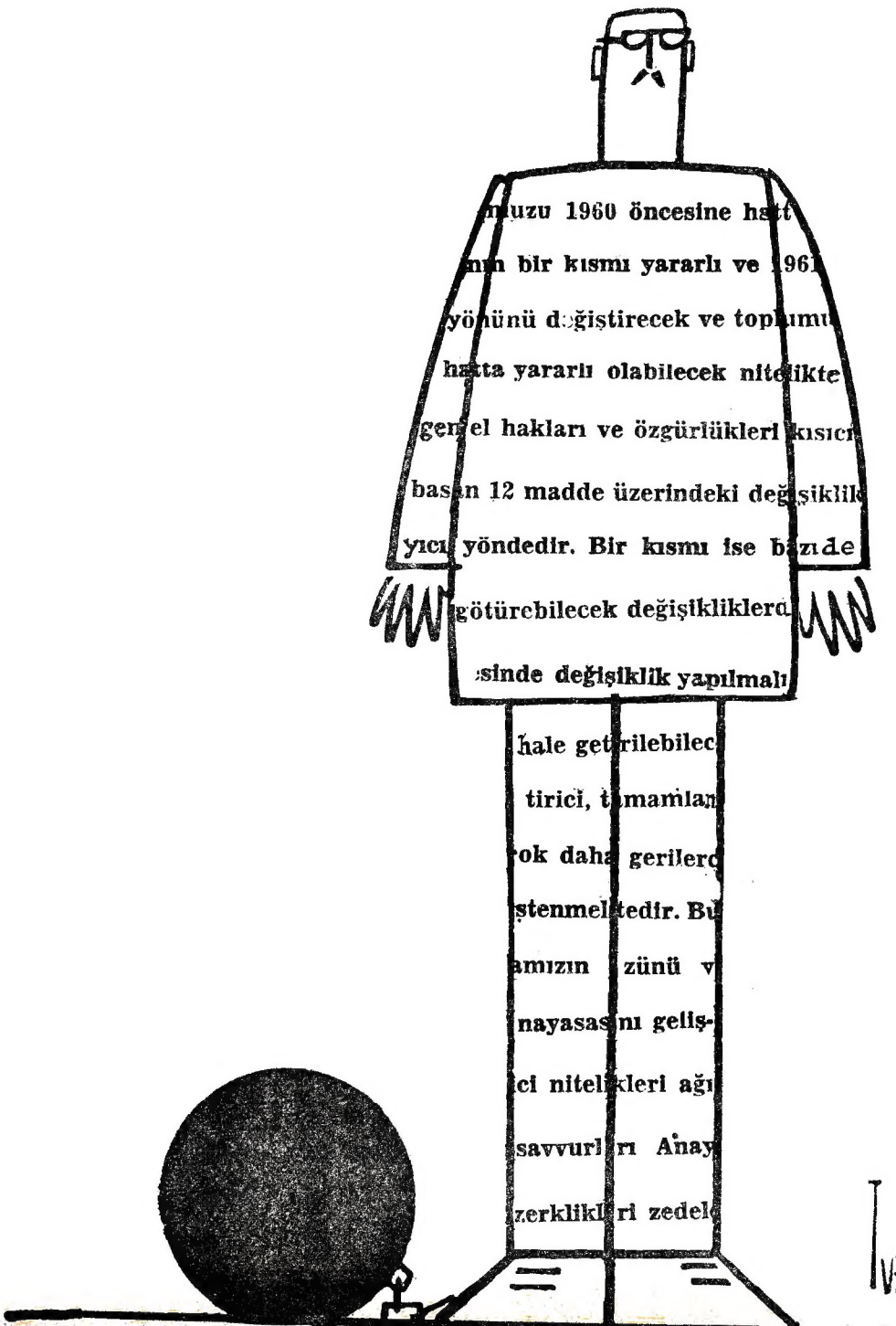

83 YILI ÇİZGİLİ OLAYLAR

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

OKURLARIMIZA ÖNEMLİ DUYURU

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular peşin sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80,—
2 kitap için 100,—
3 - 5 kitap için 125,—

6 - 10 kitap için, 175— lira olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1.500,— TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal: Yaşayıp Görmek 250,—
Ahmet Rasim: Anılar ve Söyleşiler 300,—
Vedat Nedim Tor: Kemalizmin Dramı 200,—
Prof. Akşit Göktürk: Okuma Uğraşı 2. bası 150,—
Şevket Süreyya Aydemir: Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları 150,—
Prof. Macit Gökberg: Değişen Dünya, Değişen Dil 150,—
Nadir Nadi: Uyarıyorlar, 3. bası 250,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Yol Kesen Irmak 350,—
İlhan Selçuk: Atatürkçülüğün Alfabesi, 2. bası 200,—
Prof. Nusret Hızır: Felsefe Yazıları, 2. bası 250,—
Mehmed Kemal: Şairler Dövüşür 250,—
Oktay Akbal: Dünyaya Açılmak 200,—
Nadir Nadi: Ben Atatürkçü Değilim, 4. bası 200,—
Samim Kocagöz: Roman ve Yazarlık Onuru 200,—

TARİH - ANI - GEZİ - OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal: Türkiye'nin Kalbi Ankara 350,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Ailenin Çilesi Boşanma 200,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Söylev, 12. bası 400,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Söylev Belgeler 300,—
Azra Erhat: Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı, 2. bası 200,—
Kemal Üstün: Menemen Olayı ve Kubilay, 3. bası 150,—
Oktay Akbal: Geçmişin Kuşları 250,—
Nadir Nadi: Perde Aralığından, 3. bası 250,—
Meral Tolluoğlu: Babam Nurullah Ataç 200,—
Sadi Borak: Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları 250,—
Nadir Nadi: Olur Şey Değil, 2. bası 200,—
Ebubekir Hazır Tepeyran: Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları 200,—
Erol Ulubelen: İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye 350,—
Cemal Madanoğlu, Anılar, 1. bölüm 400,—
Talip Apaydın: Köy Enstitüsü Yılları 300,—

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult: Şarlo 150,—
Kemal Özer: Sanatçılarla Konuşmalar 150,—
Atena Deponte: Yaşayan Kosta 150,—
Benjamin Farrington: Darwin Gerçeği 200,—

Cumhuriyet

Kitap Kulübü

Daha ucuz kitap için...

Ayrıntılı bilgi
«Cumhuriyet Gazetesi
Kitap Kulübü
Türkocağı Caddesi 39 - 41
Cağaloğlu - İstanbul»
adresinden alınabilir.

- **MUZAFFER ABAYHAN**
  Biz Birbirimize Benzeriz
  1983 Abdi İpekçi Öykü Ödülü 250 Lira
- **SAİT MUNZUR**
  Güldük Yine de (Karikatürler) 120 Lira
- **SELÇUK DEMİREL**
  Bir Acayip (Karikatürler) 200 Lira
- **SEMPE** (Karikatürler) 250 Lira
- **SERRE** (Karikatürler) 150 Lira
- **SNOOPY** (Karikatürler) 200 Lira

——oOo——

Bu kitaplar posta havalesi veya ederi kadar pul yollanarak:
SIFIR Dergisi Akay Cad. No: 25/8
Küçükesat - ANKARA adresinden istenebilir.

SIFIR'dan

Karikatür sanatı üzerine çok şey yazıldı, çok şey söylendi. Günümüzde de bu durum sürüyor. Gene bu konu ile ilgilenen kişiler karikatür nedir, nasıl olmalıdır, neyden yana olmalıdır türünden sorulara yanıt aramaya ve bulmaya çalışıyorlar. Sonuçta ama doğru, ama yanlış bir takım sonuçlara varılıyor.

Bilinen ilk Türk karikatürü 1870 yılında yayınlanmıştır. Batılı anlamda karikatür denilince ilk aklımıza gelen çizerimiz ise CEM'dir. Sonra RAMİZ, Cemal NADİR, orta kuşak sanatçıları ve gençler. Tüm bu saydıklarımız çizginin yanısıra karikatür üzerine birşeyler söylemeye, doğruya varmaya çalışmışlardır.

Karikatürümüz üzerine bir çok yazı vardır demiştik. Ama bir tanesi vardır ki bu alanda çığır açmıştır. Evet, Turhan Selçuk'un Yeni İstanbul Gazetesinden 1952 yılında yayınlanan «Karikatür Nedir?» başlıklı yazısından söz ediyoruz.

Şöyle diyor Selçuk o yazısında :

«Karikatür bugünkü durumuyla «çizgiyle mizah» yapma sanatıdır. Bundan dolayı her sanat eserinde bulunması gereken özellikler onda da aranmalıdır.

Örneğin; bugün çizilen karikatür yarınki insanlara birşeyler söyleyebilmelidir. Toplum yaşamının her bölümünde böyle karikatür yapmak mümkündür ve yapılırsa bir kıymet ifade eder. En geçici gibi görünen siyasi karikatürleri ele alalım :

Siyasi olaylar gelip geçici gibi görünür ve biz karikatürcüler de siyasi karikatürlerin ömrünün az olduğu kanaati vardır : Gazete basılır, yirmidört saat yaşayan bir çeşit kelebekler gibi ertesi sabah ölür. Bu yanlış bir kanaattır. Madem ki bugün olaylardan yasa çıkarmak isteyen bir siyaset ilmi var ve madem ki siyaset ne kadar değişik görünürse görünsün birbirine benzeyen olayların periodik bir şekilde devamıdır; pekâlâ zamana dayanabilecek karikatürler yapmak mümkündür. Fakat karikatürün gücünü, gülünç etmek daha doğrusu kişinin fizikî kusurlarını ele alarak aşağılamaya çalışmak olarak alırsak, ilkel anlamda karikatür ve muhalefet yapmış oluruz. Böyle karikatür yapan sanatçının günlük yumurta satan dükkâncıdan farkı yoktur.

Örnek olarak «Gilray'ı» ele alalım :

Napolyon Bonapart devrinde imparatora olan kin ve hıncından kuvvet alan Gilray Napolyon'u fırçasının bütün kuvvetiyle gülünç yapmaya çalıştı. Sonuçta Gilray'ın bugün bakıp zevk alınacak bir tek eseri kalmamıştır.

Şunu da belirtmek isterim, karikatürde söyleyeceğimiz şeyi çizgilerle ifade etmemiz gerekir. Bir desen çizip altına fıkra yazan adamın karikatürist adını taşımaya hakkı yoktur.»

SIFIR

AYLIK MİZAH DERGİSİ

Şubat 1984

Sahibi - Yazı İşleri Müdürü :
FATMA MUNZUR

Yayın Yönetmeni :
SAİT MUNZUR

Grafik :
ABDULLAH ÖZKARA

Düzeltme :
SEMA ABAYHAN

Abone koşulları :
Üç ay : 180 TL.
Altı ay : 360 TL.
Bir yıl : 720 TL.

Abone ücreti, SIFIR'ın 14 17 55 numaralı Posta Çeki hesabına yatırılabilir.

İlan :
Tam sayfa : 20.000 TL.
Yayın ilanları indirimlidir.

Adres :
Akay Caddesi No : 25/8
Küçükesat - ANKARA

Telefon : 17 70 35

Dizgi - Baskı : Çağ Matbaası - Tel : 24 28 49

CEMAL NADİR'LE

Türk karikatür sanatına büyük katkıları bulunan Cemal Nadir Güler 1902'de Bursa'da doğdu. Öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kalır ve kasnak işlemeciliği, tabelacılık yapar. Bir süre resim öğretmenliği de yapan sanatçı, çektiği bütün maddi sıkıntılara karşın karikatürden kopmaz. İlk karikatürü 1920 yılında Diken Dergisi'nde yayınlanır. Ancak 1926'dan sonra sürekli çizerek Akbaba ve Akşam gazetelerinde çalışmalarını sürdürür, kendisini Bab-ı Ali'ye kabul ettirir.

Cemal Nadir halk arasında belli özelliklerle tanınan insanları çizgileriyle tipleştirmiş, onların günlük yaşamın uğraşlarında dikkatimizi çekemeyen yönlerini belirtmiş, dolayısıyla karikatürlerine eleştirmenlik görevi yüklemiştir. Tipleri arasında en ünlüsü **AMCABEY**'dir. Cemal Nadir, döneminde çok sevilen bu tipi yaratırken Ömer Seyfettin'in Efruz Bey'inden etkilendiğini belirtir. Bunun dışında **Dalkavuk, Ak'la Kara, Dede ile Torun, Yeni Zengin** ve **Salamon** tipleri de o dönemin yaşamına girmiş ve sevilmiştir.

— Sen de bir parti kurmak istemez misin Bay Salamon?..
— Hayır.. bir parti vurmayı tercih ederim!..

(12-8-1945)

Devletler hukuku!..

On karikatür albümü yayınlayan Cemal Nadir Güler, beş de sergi açmış ve karikatürler üzerine konferanslar vermiştir. Amcabey adlı bir dergi de yayınlayan sanatçı, bu dergide birçok genç karikatürcünün yetişmesine olanak sağlamıştır. Bunlardan birçoğu günümüzde ustalığını çoktan kanıtlamış kişilerdir. Savaş ve korkunçluğu, zorbalık, faşizm, vurguculuk, harp zenginleri gibi birtakım kavramları ilk kez karikatürümüze sokmuş, karikatürün, Ramiz'in yaptığı gibi güzel kadın çizmek olmadığını kanıtlamıştır.

Yaşadığı dönemi yarattığı tiplerle eleştirmesini başaran Cemal Nadir Güler, 27 Şubat 1947'de aramızdan ayrılmıştır. Saygıyla anıyoruz.

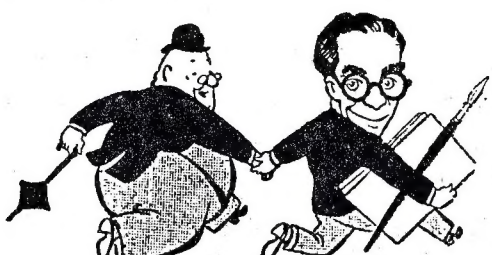

Amcabey ve Yeğeni ebedi yolculuklarında.

(Ramiz Gökçe)

samanalti

SAİT MUNZUR

Hakan DERMAN

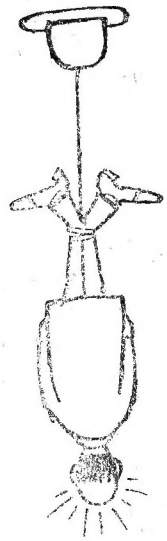

NEHAR TÜBLEK

Nehar Tüblek 1924 yılında Yugoslavya'nın Manastır kentinde doğdu. İlk karikatürü Cemal Nadirin yayınladığı Amcabey dergisinde çıktı (1943). O günden beri Amcabey, Hafta, Yavrutürk, Yeni Mecmua, Karikatür, Şaka, Akbaba, 41 Buçuk, Son Posta, Dünya, Akşam, Yeni Gazete ve halen Hürriyet gazetesinde çizmektedir.

Nehar Tüblek, uluslararası alanda ülkemizi başarıyla temsil etmiş bir karikatürcümüz. Yalın çizgi anlayışı, güçlü yapıtlarıyla Türkiye karikatürünün önemli imzalarından biri sayılan Tüblek, çeşitli uluslararası ödüller kazandı:

İtalya Bordighera «Başarı Ödülü» (1957).

İtalya Bordighera «Gümüş Hurma» (1963).

İtalya Bordighera «Altın Palmiye» (1968).

Tolentino «1. lik Ödülü» (1965).

Marostica «Özel Ödül» (1971).

Alla Ribalta «Gümüş Hurma» (1973).

Yugoslavya Üsküp «1. lik Ödülü» (1965).

Belçika «Gümüş Kupa» (1968).

Kanada Montreal «4. lük Ödülü» (1968).

Yurt içinde ise, Gazeteciler Cemiyetinin düzenlemiş olduğu mizah yazısı ve karikatür dallarında pek çok ödüller kazanmıştır.

Nehar Tüblek'in «Beygirnâme» ve «Paşanâme» adlı iki karikatür albümü bulunmaktadır. Hürriyet'e çizdiği günlük karikatürlerin yanında Çarşaf dergisinde de yapıtları yayınlanmaktadır.

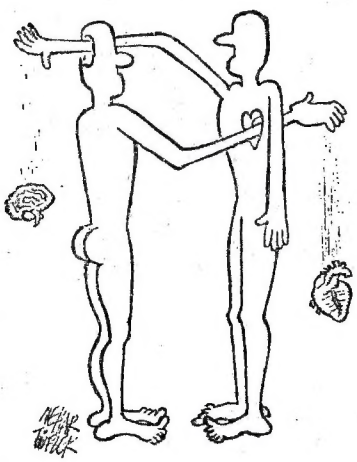

— Nehar Usta, karikatürle ne zaman tanıştınız?

— Karikatürle 1938 - 1939 yıllarında tanıştım. O dönemin mizah dergilerini okur, ustaların karikatürlerini hayranlıkla izlerdim. Amatör karikatürcülerin karikatürleri kadar, karikatür çizebileceğimi sanarak çalışmalarıma başladım. Bu cesaretimi ancak 1943 yılında bulabildim. Çizdiğim ilk karikatürleri «Karikatür» dergisi yöneticisi Ramiz'e götürdüm. Karikatürlerime baktı baktı ve «seni sürerler» dedi. O kadar şoke oldum ki, karikatürlerimin konusunu hatırlamıyorum. Hepsini yırttım, yaktım..

— Korkmanızın nedeni Rumeli Türk'ü olduğunuz için mi?

— Evet. Belleğimde devamlı Sırplar bizi sürdü kanısı vardı. Buradan da sürülürsek nereye gideriz diye düşündüm bir an. Üç ay karikatür çizemedim. 1943 yılının Eylül ayında karikatürlerimi posta ile «Amcabey» dergisine gönderdim. Yayınladı ve o günden bugüne aralıksız çiziyorum.

— Karikatürde konularınız?

— Ben karikatürde insanı hicvetmek istiyorum. İnsanın toplumdaki yaşamını toplumdaki çarpıklığı ve insanın bu çarpık toplumdaki tutumunu çizgiyle ifade etmek tek amacım.

— Türk karikatürünün dünyadaki yeri sizce nedir?

— Türkiye artık karikatür dün yasında önemli bir yer sağlamıştır. Ama bu başarısını dereceyle değerlendirmemek gerekir. Karikatürümüz dünyadaki başarılı yirmi ülke arasındadır. Bu başarıyı da karikatürcülerimizin kişisel çabalarına borçluyuz.

— Geçen yıl karikatürde 40. yılınızı doldurdunuz. Şu andaki duygularınız?

— Ben 40 yıl ne çabuk geçti önce ona şaşıyorum. Bir de o dönemde salt çizgiye dayanan sözsüz karikatürü kabul ettirinceye kadar gösterdiğimiz çaba aklıma geliyor. Bugünkü gençlerin bu çabaları yok. Çünkü her ortam hazırlanmış. Ama gençler kendi çizgilerinde büyük başarılar elde ediyorlar. Bundan da çok mutlu oluyorum, bir ağabey olarak..

yarışan çocuklar

AHMET ÖNEL

Toplumca, çocukları müthiş bir yarışın içine itmediğimizi kim söyleyebilir?.. İlkokula yeni başlayan çocukları kolej sınavlarına hazırlamak için kurslara göndermiyor muyuz?.. Ortaokuldakileri sınıf birincisi yapmak için kızıştıranlar bizler değil miyiz? Lisedekileri ille de fakülteyi kazansınlar diye çılgın tempolu kurslara gönderen, gece gündüz, okulunu dahi ihmal etmesine göz yumarak çalıştıranlar kimler?..

Bizler, maalesef.. Yani, bir önceki kuşak olarak başarısız olmuş ana babalar... Geçen gün durakta tanık olduğum şu konuşmaya bakın lütfen :

«Ben bizimkine rapor aldırttım azizim. Belediye doktoru bizim akrabadır, sağolsun adamcağız çocuğun geleceği için dört günlük rapor verdi. Çocuk şimdi okula gitmiyor da kurs sınavlarına hazırlanıyor.»

«Allahtan bizim kızın okulu öyle güçlükler çıkarmıyor. Malum, kursların en hızlı zamanı. Okulu onbeş gün tatil etmişler de herkes gönül rahatlığıyla kursuna gidiyor.»

Ya da işi tersinden ele alacak olursak, ne çekmişsek bizler çekmişiz diyebiliriz pekala. Ne bileyim, bizler okulu önemser, herşeyin orda başlayıp bittiğini sanırdık. Özel okullar, özel kurslar, tüzel sınavlar filan yeni bir moda olmalı. İyi ama bu yarışın sonu ne olacak? Bireysel kurtuluşun en uç örnekleri sergilenirken, toplumsal dayanışma konusunda zorlanamayacak mıyız acaba?

Bizim üst katta oturanların iki kızı var. Biri parasız yatılıyı kazandı bu yılki sınavlarda. Karşılarındaki dairede oturanların oğlu da girmişti bu sınava ama o kazanamadı. Ana babalar arasındaki gizli çekişmeyi en güzel biçimde onların konuşmalarında sezinlemiştim.

«Sizin kız kazanmış ha.. Bir sevindik, bir sevindik..» (Nerden torpil buldunuz acaba? O geri zekalı kızınızın yeniden ilkokul bire gönderilmesi gerekirken, parasız yatılıyı kazanması bize biraz şaibeli geliyor açıkçası..)

«Sizin oğlan kazanamadı ama üzülmeyin.. Daha yaşı kaç? Önümüzdeki yılın sınavlarında nasıl olsa kazanır.. Gözlere bak, cin gibi. Kırk bir kere maşallah.. tu tu...» (Tuuu... Kazansaydı şaşardık zaten.. Bu hamur akıllı oğlan kazansa kazansa hödüklük sınavını kazanır. Gelecek yıl da boşuna emek vermeyin. Bizim küçük kızın sırası nasıl olsa...)

Bilmem bu parantez içindekilerini bakışları ve ses tonlarıyla söylediklerini belirtmeye gerek var mı?..

Bu olağanüstü yarışların parkurunu hazırlayan, çukurlarını kazan bizler, gözlerimiz kan bürümüş, kulaklarımız komşu veledinin başarı barometresinde yeni hızlı kurs kayıtları öğrenir, müthiş özel öğretmen adresleri aranırken, dünyalarından ve de çocukluklarından habersiz ufaklıklar neler düşlüyor, neler düşünüyor hep merak ederim. Yine böyle bir kazazedeyle —kendisi yeğenim olur— konuşayım dedim.

«Evlat.. Duyduğuma göre, hayata karşı korkunç bir hazırlığa girişmişsin..»

«Fazla iddiam yok Dayı. İnan ki üçüncülük kursuna gidiyorum..»

«Üçüncülük kursu mu?»

«Yani gireceğimiz meslek sınavlarında yalnızca üçüncülük konusunda garanti veren bir kurs bu. Birincilik kursları daha pahalı..»

«İyi ama, yine de anlayamadığım birşey var. Üçüncülük bile sınavlarda bir kişiye nasip olmuyor mu? Yani herkesin bu kursta olması biraz anlamsız değil mi?..»

«Yo, hayır.. Genel meslek sınavlarında ancak bizim kursun birincisi üçüncü olabilir.»

«Ya.. Ya sizin kursun üçüncüsü?»

«Ha.. Bizim kursun üçüncüsü olmak için ikinci sınıf bir alt kursa gitmek gerekiyor. Oranın birincisi olup bizim kursun üçüncüsü olan öğrenci..»

«Anlıyorum. Biraz da boş zamanlarından söz etsen..»

«Boş zamanlarımda atletizm yapıyorum.»

«Harika. Nasıl gidiyor?»

«Lise takımına girebilmem için seçmelerde ilk üçe girmem gerekiyor. İlk üçe girebilmek için isc...»

«Anlaşıldı. Sinema tiyatro filan?..»

«Sinemaya ara sıra giderim. Hep birinciden seyrediyorum.»

«Kitap okumaya zaman ayırabiliyor musun?»

«Büyük Ansiklopedi'nin birinci cildini geçen akşam bitirdim. Çok heyecanlıydı. Ama şimdi ikinciye bir türlü elim varmıyor..»

«Ne de olsa ikinci..»

Yeğenimi de bu insafsız yarışa sokan ablamla konuşmayı denedim bu kez. Aramızda şöyle bir konuşma geçti :

«Bence oğlanı biraz fazla sıkıştırmıyor musunuz?..»

«Kararında. Gemi mühendisi olmak isteyen insanın biraz dişini sıkması gerekiyor..»

«Gemi mühendisi olmak istediğini mi söyledi?..»

«Aslında söylemedi. Haberi bile yoktu sanırım. Babasıyla zorla söylettik..»

Kimse, oğlunun sıradan bir memur ya da ayakkabı satıcısı olmasını istemiyor anlaşılan. Peki neye varır bunun sonu? Sanırım bu genç lerin de geleceği bizimkilerden fazla farklılık göstermeyecek. Yani, bir bayrak yarışındaymışcasına haydi yüklen bir sonraki kuşağa...

Vay doğacak çocukların başına geleceklere...

SÖZ ÇİZGİNİN

Karikatür çalışmalarına 1941 yılında başlayan ve bir ekol yaratan Turhan Selçuk'un Maçka Sanat Gazelerisindeki karikatür sergisi büyük ilgi gördü. Sergiden sizin için derlediğimiz ilginç notlar :

— 10 Ocak 1984 günü açılan sergi, 8 Ocak Pazar günü hazırlandı. Mengü Ertel sergi düzenlemesini yaparken, İlhan Selçuk karikatürleri son bir kez gözden geçiriyor, Turhan Selçuk ise yapıtlarını asıyordu.

— Saat 17.00'de açılan sergiye ilk gelen karikatürcü Tan Oral'dı.

— Sergide Turhan Ustanın 74 adet tablosu yer aldı. Bunların çoğu renkli çalışmalardan oluşuyordu.

— Sergide Abdülcanbaz ve tiplerinden oluşan bir ayrı bölüm vardı.

— Türkiye'de ilk kez olarak «Karikatürler» in satıldığı gözlendi. Fiyatlar 20 bin ile 225 bin lira arasındaydı. Bu arada önemli bir sır daha verelim : Turhan Selçuk satılmasını istemediği karikatürlere büyük fiyat biçmişti.

— Sergiye birçok basın mensubu gelmişti. Bunların çoğunluğunu Selçuk'un çalıştığı gazetenin elemanları oluşturuyordu. Nokta dergisi ise sergiye üç muhabir göndermişti.

— Açılışta Esin Avşar kıyafeti ve yaptığı esprilerle dikkat çekiyordu.

— Aziz Nesin'in sergiye gelmesi Turhan Selçuk'u heyecanlandırdı. Nesin'in moral durumunun çok iyi olduğu gözlendi.

— Kokteylde kırmızı ve beyaz şarap, çerez olarak da tuzlu fıstık, leblebi, dut kurusu, kabak çekirdeği verildi.

— Açılışa birçok karikatürcü geldi : Necmi Rıza, Tan Oral, Erdoğan Bozok, Nehar Tüblek, Atila Kanbir, Kâmil Masaracı, Salih Memecan, Ercan Akyol, Haslet Soyöz, Hakan Derman. Yazarlardan Aziz Nesin, Emin Galip Sandalcı, Yalçın Pekşen, İlhan Selçuk, halk ozanı Ruhi Su, grafik sanatçısı Mengü Ertel, Prof. Neşe Erkök, Hürriyet Vakfı Başkanı Orhan Birgit ve Güzel Sanatlar Akademisi öğrencileri açılıştaydı.

— Turhan Ustanın kızı Aslı Selçuk bol bol babasının resmini çekti.

— Hakan Derman açılışta Turhan Selçuk'a, Abdülcanbaz ve Gözlüklü Sami'nin masklarını hediye etti.

— Turhan Selçuk'un eşi Sema Selçuk giydiği siyah elbise ile dikkatleri üstüne çekiyordu.

— Ailece hatıra resmi çektirmek isteyen Selçuk ailesi, Aslı Selçuk'un flaşının pilinin bitmesi nedeniyle bu emellerini gerçekleştiremediler.

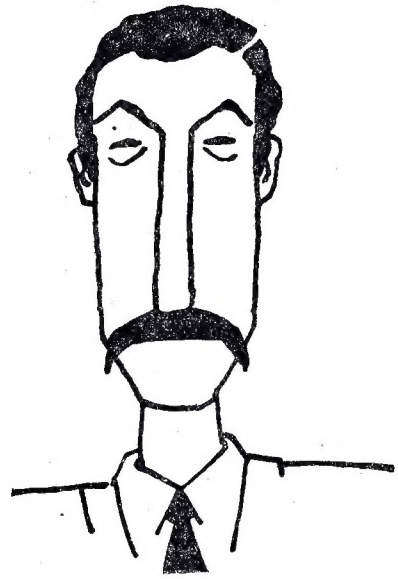

— Sergide Turhan ve Sema Selçuk kadar yorulan bir kişi daha vardı : Bu kişi galerinin yöneticisi Rabia Çapa'ydı.

— Sergide dağıtılan broşür 56 cm. boyunda ve 20 cm enindeydi. Dört parçaya katlanmış olarak izleyicilere veriliyordu.

— Broşürün bir tarafında Turhan ustanın kısa yaşam biyografisi, Cihanyandı Saliha'nın resmi ve Abdülcanbaz serüveninden bir bölüm, diğer tarafında ise Selçuk'un uzun bir sanat yaşam öyküsü yer alıyordu. Yazının köşesinde, bir not : «Sıfır» mizah dergisinin 3. sayısından alınmıştır.»

— Bu sergi, Turhan Selçuk'un ikinci kişisel sergisi oluyordu. İlk sergisini Selçuk, bundan otuz yıl önce açmıştı.

— Turhan Selçuk sergi süresince ağzına içki koymadı.

— Selginin kokteylinde şarap içen bir delikanlı vardı. Bu, başarılı genç çizerlerimizden Haslet Soyöz'ün bir yaşındaki oğluydu. Şarabı içtikten sonra yalpalayarak yürümesi, çevrede ilgi uyandırdı.

— Sergi sonunda karikatürlerin bir çoğunun satılmış olduğu gözlendi.

rüyalarını anlatan karısını dinlemeyen koca

ANTONİO AMURRİ

Bu sayımızda sizlere bir öyküsünü sunacağımız Antonio Amurri 28 Temmuz 1905'te Ancona'da (İtalya) doğmuştur. Son aldığımız bilgilere göre evli ve üç çocuk babasıdır. Savaştan sonra tümüyle mizaha yönelen Amurri, İl Travaso ve Marc Aurelio dergilerinde isim yapmış, daha sonra İtalya'da çıkan tüm mizah dergilerinde yazıları yayınlanmıştır. Eserleri televizyon ve tiyatrolarda oynanmıştır.

Çekilmez Koca

Yeryüzünde hiçbir kadın yoktur ki er ya da geç, yukarda sözü edilen türün bir örneğiyle evlenmiş olduğunu anlamasın.

Hiçbir zaman güvenilmemesi gereken tehlikeli bir sahtekârdır, o. Karısının öykülerini dinler gibi görünür ama gerçekte çok uzaklardadır. Düşünceleri Allah bilir nerelerde dolanır ve kadın anlatmakta olduğu rüyayı tekrarlamasını isterse eğer, sefil adam, öğretmeninin hileli sorularla, haince kurduğu tuzağa düşen öğrencinin boş gözleriyle bakar karısına.

Düşünün ki her sabah bu ilahi varlık (örnek: Karınız) gözlerini açar açmaz bir «günaydın» bile demeden başlar: «Yemyeşil bir vadideydik, ama inanılmaz bir yeşil, sanki rüyada gibi... Bir pars henüz parçalamış seni ve yakışıklı, sakallı bir avcı bana âşık oluyor ve benimle evlenmek istiyor...»

Ve, size inanılmaz gibi gelse de, bu fevkalâde gerçekçi öyküye karşı koca tümüyle kayıtsız kalıyor. Ne yeşil vadiyle ne de harika sakallı avcıyla ilgileniyor. Yalnızca bu bile onun ne denli sefil, bayağı ve anlayışsız olduğunu göstermeye yeter. Tam bir vurdumduymazlık örneği. Karısının, aşkının bu ince kanıtını takdir etmesi umuduyla, büyük bir zerafetle hikaye ettiği rüyalar hiç umurunda değil.

Kutsal kadın, her sabah yaptığı gibi büyük bir coşku ve ilgiyle öyküsünü anlatırken, yataktan çıkıp odayı terkedecek denli ileri gider hatta.

«Tuzaklarla dolu bir dere vardı... Bunlardan birine düştün, kurtlar seni parça parça ettiler ve prens bana âşık oldu ve benimle evlenmek istedi. Sonra birdenbire hepimiz Nairobi'de oluyoruz. Nairobi olması gerekir, çünkü yığınla zebra derisi vardı... Çok iyi nişan almıştın ama fil hortumuyla vurdu sana ve fil adam bana âşık oldu ve bana evlenme teklif etti... Ama Amilcare, neredesin dinliyor musun?»

«Doktor işe gitti madam.» Cevap hizmetçiden gelmiştir.

Aldatılan ve küçük düşürülen kadın, gözyaşlarını tutmaya çalışarak kalkar. «Belki de işe, her zamankinden daha erken gitmesi gerekiyordu...» diye düşünür, «rüyanın sonunu kaçırdığı için çok üzülmüş olmalı. Herhalde sözümü kesmek istemediği için ayaklarının ucuna basarak çıktı odadan. Hemen arayım onu...»

«Alo, Amilcare? Filin, hortumuyla sana vurduğu yerde kalmıştık... Sonra olanları dinle. Ansızın Çin'de oluyoruz. Bir Bengal kaplanı seni parçalara ayırırken zengin bir mandarin* bana âşık oluyor ve evlenme teklif ediyor... Alo, Amilcare? Hay Allah, hat kesildi.»

Oysa gerçekte, bu inatçı ve iğrenç rüya düşmanı, karısının rüyalarına ilişkin öykülerine (evlilik hayatının en zevkli yanı) karşı olan anlamsız direnciyle, daha «fil» sözcüğündeyken yüzüncü kez olmak üzere kapatmıştı telefonu.

Öğle yemeğinde, tatlıdan sonra, cinsi latif başlar:

«Evvelsi gün gördüğüm rüyayı duymamış olman ne kadar kötü. Çünkü dün gece devamını gördüm. Sonunu bir bilsen!..»

Koca homurdanır. Adamın terbiyesizliğine aldırmayarak devam eder kadın: «Ne olursa olsun ilk bölümü anlatmam gerekiyor. Dinle, bak. Masmavi bir vadideyiz ve sen yerde yatıyorsun. Ay ışığında bedenin parlıyor... Ama sonra bir buldozer geliyor ve seni eziyor ve sürücüsü bana âşık oluyor ve beni Taormin'e yüzmeye götürüyor. Bu arada, sen bir kaplıca sanatoryumunda masör olmuşsun. Tam sen sudayken bir köpek balığı gelip parçalıyor seni... Amilcare, hemen çıkıyor musun?»

Soğuk soğuk, «Tuvalete gidiyorum!» diye cevaplıyor kaba adam. Gözleri silah, gözbebekleri mermiymişcesine nişan alarak, karısını hayati önemi olan bir yerinden örneğin, beynin rüyalara neden olan merkezinden vurmaya hazır.

İlahi saflığı içinde, iyi yüreklilikle boyun eğiyor karısı, «Peki, geri döndüğünde baştan başlarım o zaman.»

Ne var ki koca geri dönmez. En ufak bir vicdan azabı duymadan, büyük bir ustalıkla banyonun penceresinden bahçeye süzülerek, büronun yolunu tutar.

Canavar, akşam yemeğinden sonra televizyon seyrederken, karısı cilveyle yanına yaklaşır.

«Amilcare, şimdiden havaya girmeye bak, çünkü yarınki öykümün ne denli muhteşem olduğunu imkânı yok tahmin edemezsin. Bu gecenin programında olağanüstü bir rüya var.»

«Programında?»

«Evet canım, gayet tabii.»

«Rüyalarını önceden bildiğini söyleme bana?» diye gürlüyor koca, olabildiğince kaba.

«Ama hayatım, ben her zaman bir sonraki gecenin rüyalarını prova yaparım ama, sen hiç dinlemezsin ki...»

Koca homurdanır ve alayla sürdürür: →

«Yarının haberlerini de önceden görmüyorsun değil mi?»

«Bazen, ama sıkıcı oluyor... Neyse, dediğim gibi, bu gece olağanüstü bir rüya göreceğim. Prova yaparken bir savana** gördüm. Bir bufalo seni parça parça ederken, Walla - Walla kabilesinin reisi bana âşık oluyor ve evlenmek istiyor benimle... Ama nereye gidiyorsun? Eğer istersen saati geceyarısı 3'e kurabilirim. Böylece birinci bölümü henüz hafızamdan silinmeden anlatabilirim sana...»

Ama tüm bu sevecenlik vahşi tarafından görmezden gelinir. Banyoda hakaretler, küfürler mırıldanır. Bereket versin kadın bunların farkına varmaz, çünkü farkına varsaydı eğer, küçük rüyacı kalbi çok kırılabilirdi.

Yattıkları zaman kadın, tatlı tatlı önceki gecelere ait rüyaların öyküsüne başlar. Daha kocasının üzerinden trenin geçtiği ve makinistin kadına âşık olduğu yere gelmeden alçak adam, dudaklarında hakaret dolu bir ifadeyle horlamaya başlamıştır bile.

Bu kadarı da çok fazla. Sevgili çocuk sabrını yitirmek üzeredir. Her şeyin bir sınırı var. Kocasını kaldırır (kuşkusuz büyük bir sevgi ve özenle):

«Sevgilim,» diye fısıldar yavaşça. «Sana rüyalarımı anlatıyorum, sense kütük gibi uyuyorsun.»

«Konuda ben de varım ya! Daha ne istiyorsun?» diye bağırır vahşi. Ve arkasını dönerek küstahça kendi rüyalarını görmeye başlar.

Ve her gün böylece sürer gider. Yıllar yılları kovalar. Hep aynı hikâye. Kadın hiçbir zaman rüyasını sonuna değin anlatamaz. Evlilik hayatı dedikleri bu mudur? Böyle bir adama koca denebilir mi? Yapılacak en iyi şey onu ortadan kaldırmaktır.

Öyleyse,

RÜYALARINI ANLATAN KARISINI DİNLEMEYEN KOCANIN ORTADAN KALDIRILIŞI

Çok kolaydır.

Bir yerlerden bir arslan bulur ve küçük bir dolaba kapatırsınız. Sonra kocanızı çağırır ve ona şöyle dersiniz:

«Sanki bu oturma odasındaymışız ve bir arslan seni parçalıyormuş...»

«Bu da, o Allah'ın belası rüyalarının gelecek bölümü, değil mi?» diye bağıracaktır koca.

«Hayır canım, bu gerçek hayat...» olmalı cevabınız. Büyük bir soğukkanlılıkla hayvanı dolaptan çıkarır yerine kendinizi kapatırsınız. İnfaz tamamlanıncaya değin. Sonra polisi arar ve açıklarsınız:

«Şimdi bir arslan evimize girdi ve kocamı gövdesine indirdi. Bu Allah'ın belası vahşi hayvanlarla hayvanat bahçesinin ilgilenmesi gerekmiyor mu? Halk mı beslemek zorunda bunları?»

---

* Mandarın: Eski Çin'de yüksek rütbeli memur veya asker.

** Savana: Ekvator kuşağındaki geniş çayırlara verilen ad.

İngilizceden çevrilmiştir.

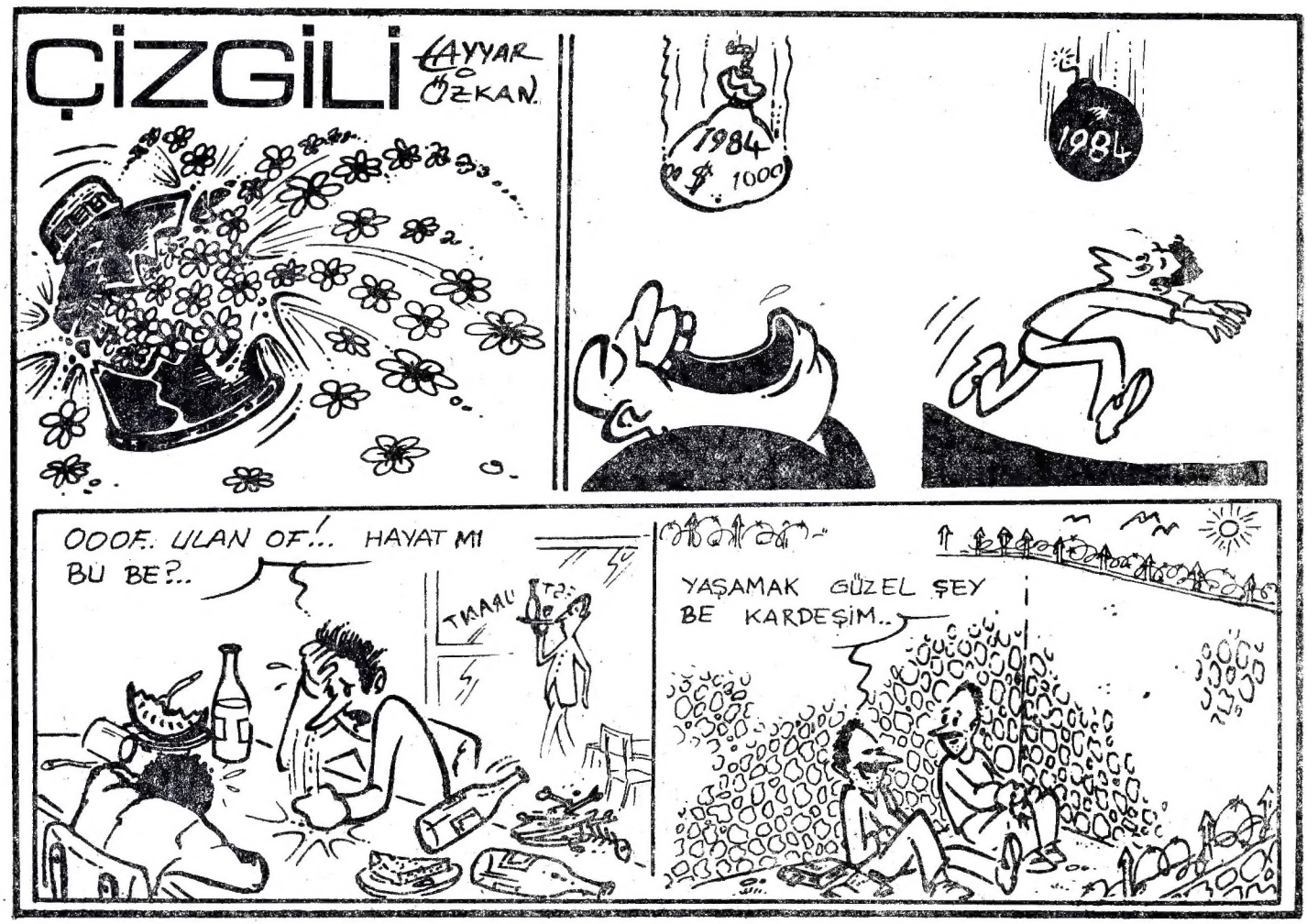

.dünyadan

SUNCHITSA BOZHINOVSKA

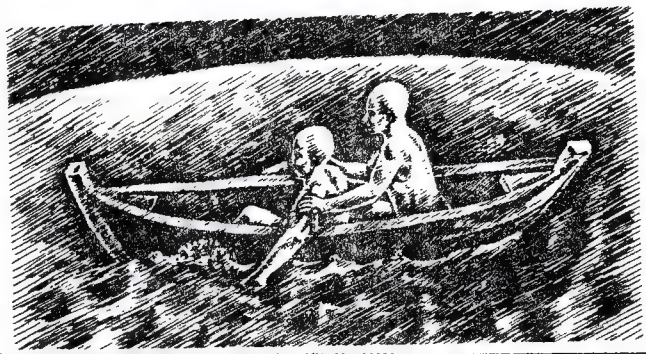

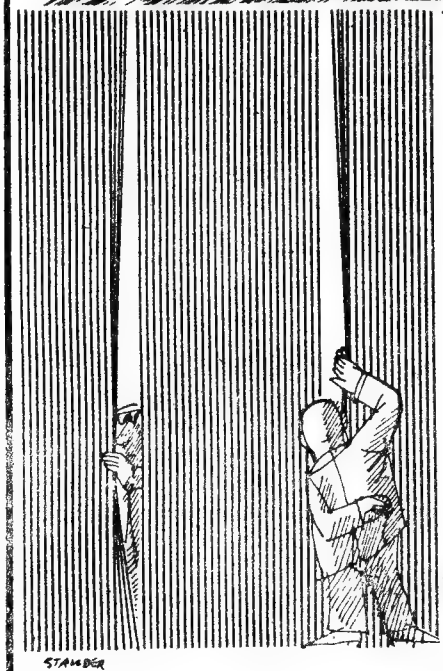

STAUDER

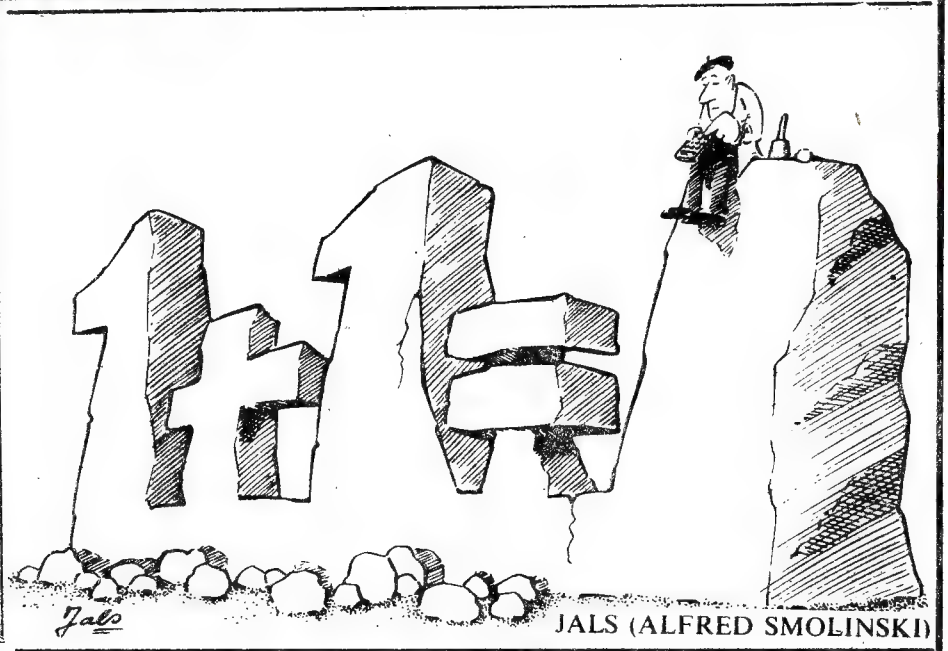

JALS (ALFRED SMOLINSKI)

VADIM KONOPLYANSKY

JACEK WOZNIAK

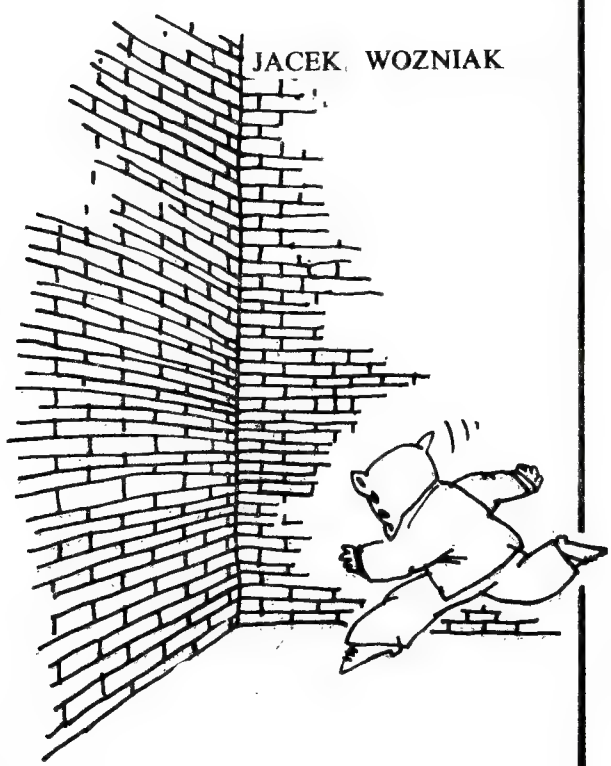

● **Semih Balcıoğlu iki yeni karikatür albümü birden hazırlıyor. İlki Nisan ayında çıkacak olan albüm tek konulu ve basında yayımlanmamış karikatürlerinden oluşuyor. Diğer albüm ise sonbaharda çıkacak ve çoğunluğu yine yayınlanmamış karikatürlerinden oluşuyor. Semih Balcıoğlu, albümlerde yayınlanacak karikatürleri «devlet sırrı» gibi saklıyor.**

● Yılbaşında dikkat çeken bir nokta vardı: Karikatür tebrik kartları gözle görülür bir biçimde artmıştı. Karikatürcü Fethi Develioğlu kendi çizgilerinden ve Snoopy'nin serüvenlerinden hazırladığı kartları Karaköy meydanında kurduğu tezgâhında, Tuğrul Çutsay, Mordillo'nun çizgilerinden oluşturduğu kartları Güzel Sanatlar Fakültesi'nde, Arman Salepçi ise futbol takımlarının «karikatür takvimlerini» çeşitli yerlerde sattılar.

● **Söz Arman Salepçi'den açılmışken bir ilginç olayı daha aktaralım. Arman, «karikatür takvimlerini» Kadıköy'de satarken biri gelir ve fiatını sorar. Sonra fiatı uygun bulunca bu takvimlerden beş adet alır ve gider. Bu kişi Galatasaray'lı futbolcu Seydiç'tir.**

● İstanbul Üniversitesi, Mediko Sosyal bünyesinde «şiir kulübü» kuruldu. Kulübün üyeleri arasında bulunan Berat Gider, şiirin yanısıra karikatüre de büyük ilgi duymakta. Bu arkadaşlarımızı başarılarından ötürü kutlarız. (Mizahi şiirlerini de bize göndermelerini bekliyoruz.)

● **Mehmet Mahir, resim çalışmalarının yanısıra karikatürde de oldukça başarılı bir ressamımız. Yaptığı yağlıboya tablolarda da, bir mizah olayı yakalıyor Mehmet Mahir. Halen Güzel Sanatlar Akademisinin Resim bölümünde öğretim üyeliğini sürdüren Mahir'in başarılı bir de öğrencisi var. Bu, genç karikatürcülerimizden Atila Kanbir.**

● Size karikatürle ilgisi olmayan ama tam «karikatürlük» bir olayı aktaralım: Kemal Berktay, elli-ellibeş yaşlarında bir «Sıfır» okuru. Kendisi Anadolu gemisinde birinci mühendis. Bu gemi Afrika'nın batısında bulunan Moritanya'nın Nauadhiboi adlı bir balıkçı kentine uğrar. Gemi çalışanları vakit geçirmek için sinemaya gitmeye karar verirler. Gittikleri filmin adı: «Aslan Pençesi». Girerken afişlere bakarlar ve şaşırırlar. Afişte Cüneyt Arkın'ın resimleri vardır. Ve hemen yanında oynayanların ismi yazılıdır: Setewe Arkın ve Barbara Mage.

● **Güzel Sanatlar Fakültesi'nde okuyan karikatürcülere, arkadaşlarının «komik resimci» lakabını taktıklarını daha önce bu köşede yazmıştık. Bu yazıya, yine bu okulda okuyan bazı karikatürcüler nedense alınmışlar. «Komik resimci» deyimini, halen Somut dergisinde yazan Mustafa Kemal Erdemol çıkarmıştır.**

● Genç ve başarılı karikatürcülerden Kâmil Masaracı ile Salih Memecan Türkiye'ye döndüler. Bu arkadaşlarımız Nokta dergisinde karikatür çizmeye başladılar.

● **Almanya'da yeni bir mizah dergisi çıkıyor. Yabancı düşmanlığı ve ırkçılığa karşı mücadele edecek olan bu dergiyi Uğur Durak adlı genç karikatürcü arkadaş çıkarıyor. Uğur Durak daha önce de «Kölner Jugend Blatt» isimli bir mizah dergisinin yayın kurulundaydı. Yeni mizah dergisiyle ilgili geniş bilgiyi bir sonraki sayımızda açıklayacağız.**

● Refika Suna, İstanbul'da bir sigorta şirketinin muhasebe müdürü. Hemen hemen bütün sanat olaylarını izliyen bu kişiden, büro arkadaşları «medar-ı iftiharımız» diye bahsediyorlar. Refika Hanımın, karikatüre olan ilgisi diğer sanat dallarından daha ağır basıyor. O gün kendisiyle tanışan dergimizin yazarlarından Hakan Derman arkadaşımıza: «Yeni bir mizah dergisi çıktı. Adı: Sıfır. Almanı tavsiye ederim» demiş.

● **Derginin reklam gelirine de gereksinimi olduğunu düşünerek bir arkadaşımızdan bu işi üstlenmesini istedik. İnsanlara kültür götürdüğünü savunan bir yere gitmiş. İlgili bayan dergiyi evirmiş, çevirmiş sonra da arkadaşımıza: «Derginize reklam veremeyiz, bu dergi mizah dergisi, mizah uçtur» demiş. Arkadaşımız neyin ucunun kastedildiğini anlayabilmiş değil hâlâ.**

● Takvimin bazı günlerinin özellikleri vardır. 1 Nisan gününün ise çizerler için önemi var. Çünkü o gün, KARİKATÜR GÜNÜ olarak ilan edilmiştir.

İlk Karikatürler ve Resimli Bandlar

Çetin ALTAN

Tılsımlı bir sanattır karikatür. Bir iri burunla iki uzun bacakta De Gaulle'u görürsünüz; bir küçük siyah bıyıkla bir tutam saç perçeminde Hitler'i. Kendilerini boyuna toplumun karşısına diken kişilerin fizyonomilerindeki en belirgin yönleri bir kaç çizgiyle simgeleştiriverir sanatçı...

Bazan parmağını uzatmış nutuk söyleyen silindir şapkalı bir şiş göbek, demagog bir politikacı soyutlaması olur, bazan kendi beyni içine hapsedilmiş koca gözlüklü bir sıska kişi, fikirlerini açıklama özgürlüğünden yoksun kalmış bir aydın tipi...

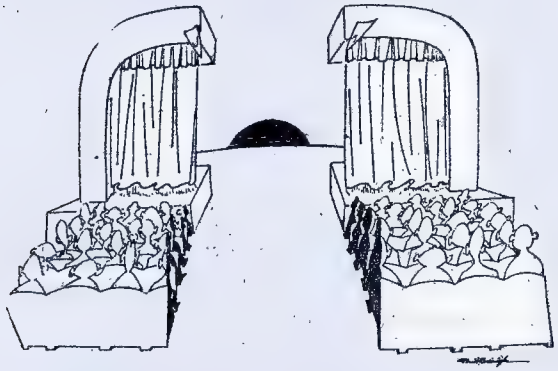

İnsanlığın tarihi kadar eskidir karikatürün tarihi de. Eski Çin uygarlıklarıyla Hint uygarlıklarında tapınaklara kadar girmişti karikatür. İnsanlığın erdemli ve erdemsiz yönlerini, en açık aşk sahnelerinde yansıtıyordu bu karikatürler... Özellikle Hintlilerle Mısırlılar çizdikleri karikatürle de duygulara da kişisel biçimler veriyorlardı. Açık saçık gerinen bir kadına saldıran canavara benzer bir erkek şehveti anlatıyordu; boynu bükük genç bir kız masumiyeti. Ve bütün bu azgınlıklar, kötülükler, uysallıklar, iyilikler; kadınla erkek ilişkilerinin panoraması içinde yer alıyordu.

Turin müzesine gidenler, Mısır papirüsleri üstüne çizilmiş harp çalan bir eşek, lir çalan bir yılanı, dümbelek çalan bir timsah ve çifte fülüt çalan bir maymun resmini görerek, Mısırlıların karikatür anlayışında nereye kadar varmış olduklarını saptayabilirler. Kimbilir belki de üstü örtülü siyasal bir hicivdi Mısırlıların yaptığı bu karikatür ve o devrin politika orkestrasını canlandırıyordu.

Çünkü yine Londra'daki British Museum'da bulunan Mısır papirüslerinde, kasden gayet korkunç çizilmiş Firavunlara rastlıyoruz.

Eski Yunan da karikatürde çok ileriydi. Tanrıların karikatürle rezilini çıkaran sanatçılar vardı. Zeuxis adlı ünlü bir eski Yunan karikatüristinin, kendi yaptığı ihtiyar bir kocakarı karikatürüne bakarken kahkahalarını bir türlü zaptemeyerek gülmekten öldüğü söylenir.

Milattan yüzlerce yıl önce yaşamış Amerika yerlileri de taşlar üstüne korkunun karikatürünü yapmışlardır. Bunlar dili insan kolu uzunluğunda olan yılanlarla, pencelerindeki tırnaklarda küçük insan gözleri olan vahşi hayvanlardı.

Yakın tarihlerde de Moğolistan'da vaktiyle ağaç kabuklarına kazılmış insan vücutlu yılanlar bulunmuştur.

Eski Roma'da karikatür çok yaygındı. Üç yüze yakın karikatür çıkmıştır Pompei kazılarından...

CEZALANDIRILAN İLK KARİKATÜR

Eski çağın büyük tarihçisi Pline, Antiphile adında bir ressamın, devrindeki kudretli bir siyasetçinin karikatürünü yaptığı için cezalandırıldığını yazıyor. Kudretli siyasetçi, karikatürünü görünce küplere binmiş : →

— Beni maskaraya çevirmiş kerata, cezasını hemen verin, demiş.

Tarihte siyasetçi gazabına çarpılmış ilk karikatüristin işte bu Antiphile olduğu söyleniyor. Doğrusu yiğit bir sanatçıymış, anısına merhaba...

Florenzo del Pavi adındaki eski bir İtalyan ressam da boyuna elma ağaçları çizer, yalnız dallarının uçlarına elma yerine kadın başlarıyla erkek başları koyarmış.

— Niye böyle yapıyorsun, diye sormuşlar.

— Elmaların da insan başları kadar değerli ve onlar kadar beyin sahibi olduğunu kanıtlamak için, demiş.

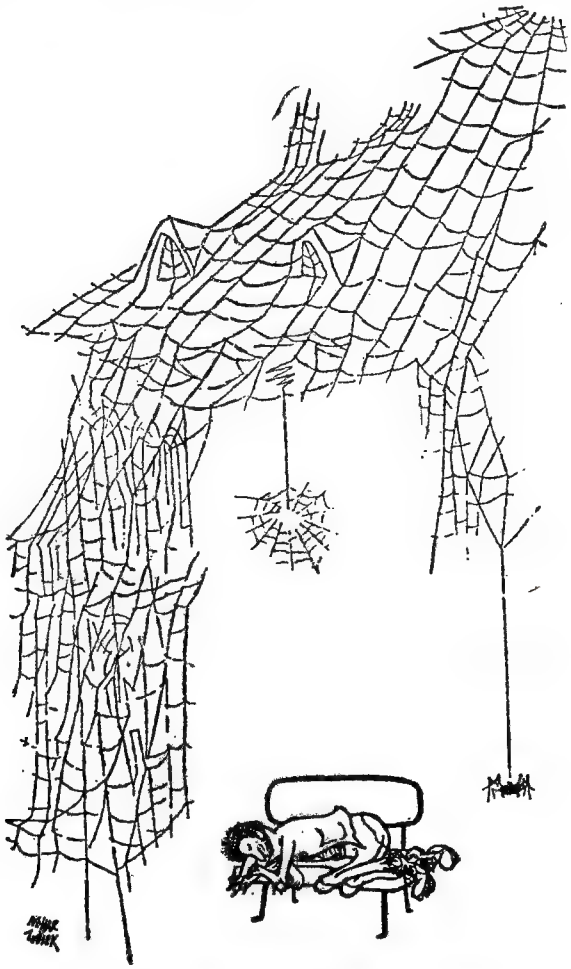

Demek ki gitgide elma kabakla yer değiştirmiş karikatür sanatında.

Yine eski toplumlardaki destanların da, bir tür sözlü karikatürler olduğunu iddia eden ler var.

Büyük yazar Selma Lagerlöf :

— Ülkemdeki doğa üstü masallar, daha önce adsız sanatçılar tarafından taşlarla ağaçlara çizilmiş resimlerdi. Bu karikatürleri dile getirerek anlatan kişiler, yavaş yavaş bunların masallaşmasını sağladılar, diyor .

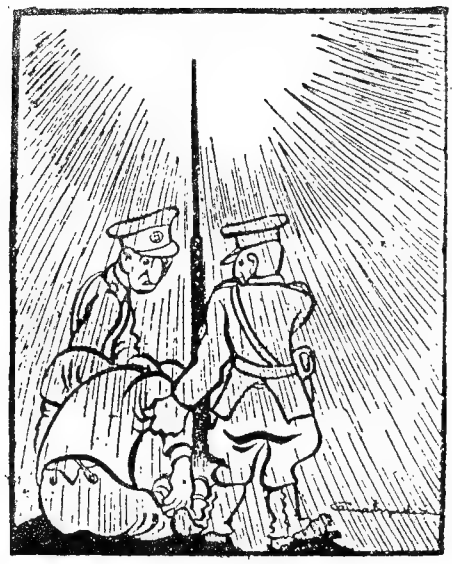

— Kimdir, nedir, neyin nesidir, nereden gelir, nereye gider, söyleyemiyor...

— O halde bizim gazetelerin yazdığı demokrasidir bu!..

Erasmus'un ölmez yapıtı «Deliliğe Övgü» yü de yakın dostu Holbein şahane bir karikatür dizisiyle bir kat daha yüceltmiştir.

MODERN KARİKATÜRÜN YARATICISI

Ama günümüz karikatürünün gerçek yaratıcısı Leonardo da Vinci'dir. Tablolarındaki kişilerin ayrıca bir de karikatürlerini yapardı Vinci. Üstelik öğrencilerine de rastladıkları kişilerin karikatürlerini yapmalarını salık verirdi.

Ve öğrenciler önemli kişilerin oturdukları evlerin duvarlarına, bu kişilerin gizlice karikatürlerini çizmeye başladıkları için de epey bir gürültü çıkmıştı o zaman.

Fransa'da modern karikatürün babası Rabelais'dir. Rabelais «Eğlenceli Düşler» kitabını oturup bir de karikatürlerle süslemiştir. Aynı zamanda ilk karikatür albümü sayılmaktadır bu yapıt...

Özellikle 17 nci yüzyılda bir karikatür salgını kapladı Avrupa'yı. Siyasetçiler bir vebadan korkar gibi korkuyorlardı karikatüristlerden. 14. Louis, suratını beygir kafasına benzeterek çizen Hollandalı sanatçılara sövüp sayıyordu.

Richlelieu ise karikatürlerini gördükçe mide krampları geçirirdi.

18 inci Louis, 10 uncu Charles ve Louis-Philippe zamanlarında karikatür muhalefetin en keskin silahı olmuştu. Önüne gelen Louis-Philippe'in başını armut biçiminde çiziyordu.

Kral, kendisine bu armut kafalı karikatürleri gösterdikleri zaman :

— Rezil köpekler, beni bu edepsizlikleriyle öldürecekler, diye dertleniyordu.

Bir kez de karikatürist Charles Philippon «Armudu» kraliyet arması olarak çizdi. Kral mahkemeye verdi Philippon'u ama, davayı kay betti. Louis - Philippe ise artık iyiden iyiye sızlanıyor :

— Bu kepazelikler karşısında utancımdan yerin dibine geçiyorum. Beni Seine nehrine atsınlar daha iyi, diyordu.

Çağımıza doğru, mizah dergileri pıtırak gibi aldı yürüdü. En çok işledikleri konular, basın özgürlüğü, burjuva yaşamı ve siyasal iktidarlardı.

İngiltere'de Hogarth, İspanya'da Goya karikatürün büyük şahaserlerini yaratmışlardı.

Bazı büyük romancılarla ozanlarda da karikatür çizmeye karşı büyük bir yatkınlık görülüyordu.

Baudelaire, Merimee Theophile Gauter, Victor Hugo ve özellikle Alfred de Musset yazar - karikatüristlerin başında geliyorlardı.

Ayrıca Alfred de Musset, günümüzde pek moda olan resimli bandların da ilk yaratıcısı olmuştu.

RESİMLİ BANDLAR

Günümüzdeki resimli band modasının ilk uçları 1937'de İsviçre'de kendisini gösterdi. «Zigzag Geziler» kitabının yazarı İsviçreli Profesör Rodolphe Toepffer, öğrencilerini eğlendirmek için resimli band senaryoları hazırlıyordu.

Gerçi ondan on yol daha önce Epinal, resimli öykü türünü çıkarmıştı ama, onun yaptığı, resimli bandlardan bir hayli ayrıydı. Her resim sadece bir öyküyü anlatıyordu.

Ama günümüzdeki resimli band modası Amerika'dan atladı. Avrupa'ya. 1896'da Amerikalı Dirks, ilk kez bir resimli band kahramanı olan Pim, Pam, Pum'u yarattı.

Arkasından Walt Disney doruğuna eriştirdi bu türü. Miki dergisi yalnız Avrupa'da 700 bin basıyordu.

Bir anda resimli band kahramanları aldı yürüdü dünyada.

Bugün Mandrakke'nin serüvenleri 450 gazetede birden yayınlanmakta ve 120 milyon okuyucuya hitap etmektedir.

Supermen ile Tarzan ise yayınladıkları 1500 gazete ile rekoru ellerinde tutmaktadırlar. Asterix daha çok Avrupa'da yaygındır. Batmanın ise 500 milyon okuyucusu olduğu belirtiliyor.

Günümüzde aşk öykülerinden reklâmlara, spordan dinsel yayınlara kadar her konu resimli bandlara girmekte.

Bu bandları hazırlayanlar, konu sıkıntısına uğradıkça, Alexandre Dumas'yı, Eugene Sue'yü, Paul Feval'i ve özellikle «Vampirler Savaşı»nın yazarı Gustave Le Roge'u karıştırarak, oradan aşırmalar yapıyorlar.

Yapılan bir araştırmaya göre, en tutulan resimli band konuları, mizahi olanlarla, düş - bilim'e ait olanlarmış. Polisiye konularla, aşk konuları çok gerilerde kalıyormuş.

Resim - band kahramanlarından bir çoğu endüstriye de atlamış. Bir jilet fabrikası simge olarak Tarzan'ı almış. Tintin ise hem sigara markası, hem de bisiklet markası olmuş.

Bütün dünyada resimli band yayınlayan gazete ve dergilerin günlük tirajı 60 milyon'u buluyor.

Supermen'i Jerry Siegel ile Jeo Shuster Amerikad'a 1930 da yaratmışlar.

Bildiğiniz gibi Süpermen dünyada adaleti sağlamak için başka yıldızlardan yeryüzüne gelmiş insanüstü güçte bir kahraman... Supermen'in süksesi çok büyük olmuş. Bir kaç ayda 20 milyonluk bir okuyucu kitlesine kavuşmuş.

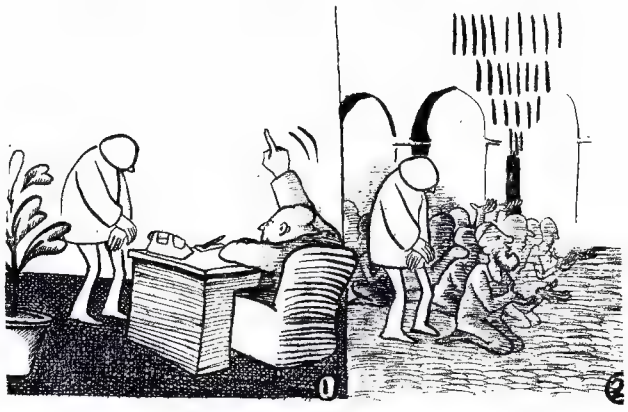

Tarzan ise Ergar Rice Burrouhs'un 1912'de yazdığı romandan geçiyor resimli bandlara.

Tarzan, bir deniz kazasından sonra maymunların bulup yetiştirdiği bir ormanlar kralıdır.

Bizde Red Kit olarak tanınan Lucky Luke, u ise 1946 da Belçikalı Maurice de Bevere yarattı. Aynı zamanda çok ince bir hiciv vardır Red Kit'in serüvenlerinde. Hayranlarının başında Brigitte Bardot ile Johny Hallyday geliyor.

Tintin'i de yaratan yine bir Belçikalı : Herge.

Asterix'i ise iki Cenevreli sanatçı yaratmıştır : Cossinny ve Uderze.

Asterix'in de serüvenlerinde çok tatlı alaylar, iğnelemeler vardır. Hem de olaylar Romalılar zamanında geçtiği halde...

Hani anlayana sivrisinek saz kabilinden...

83 YILI ÇİZGİLİ OLAYLAR

TAN ORAL

1983 yılı, 12 Eylül 1980 günü başlayan olağanüstü bir dönemin, yeni anayasa ve seçimlerle noktalanması kadar, 1961'de başlayan bir başka olağanüstü dönemin de bitim yılı oldu.

83 yılı boyunca karikatüre ilişkin elime geçen haberleri bir dosyaya attım. Sonra bu dosyayı boşaltıp sıralayınca aşağıdaki döküm ortaya çıktı. Karikatürcüler Derneği'nin ve Karikatür Müzesi'nin yıl boyunca hâlâ kapalı olmasına karşın, ülkemizde yine bol sergili, bol yarışmalı ve ödüllü, bol yayınlı bir karikatür yılı yaşandı, geçti. Ortaya çıkan dökümü bu kez yorumsuz sunuyorum.

1983 YILINDA AÇILAN SERGİLER

★ Kâmil MASARACI, Almanya'nın Essen kentinde «Batıda Birey - Toplum İlişkileri» adıyla bir sergi açtı ve 21 Ocak tarihinde bir konuşma yaptı.

★ Hakan DERMAN ve Faruk MANİCİ, 22 Ocak'ta Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde «Canlı Karikatür Sergisi» düzenlediler.

★ Yine Ocak ayı içinde Almanya'da «Yaban Elde Çalışanlar» adıyla açılan sergi, Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, İtalya, İspanya ve Portekizli çizerlerin yapıtlarından oluşuyordu. Sergi karikatürleri ayrıca bir albümde toplandı.

★ «Odak Genç Karikatürcüler Grubu» 4 Mart'da Bebek Galerisi'nde bir sergi açtı. Sergide T. Çutsay, F. Develioğlu, B. Karabağlı, A. K. Uzun, R. Yakalı, O. Çutsay'ın yapıtları vardı.

★ Aynı gruba «Gelişim Grubu» adıyla Erdal ALAY ve Hasan SEÇKİN'in de katılmasıyla 16 Mart'da Balıkesir Güzel Sanatlar Galerisi'nde bir sergi daha açılmış oldu.

★ 30 Mart 1983'de de Öznur KALENDER, Münih'de çoğunluğu kolaj - portre çalışmalarından oluşan bir sergi açtı.

★ Van Güzel Sanatlar Galerisi'nde 16 Nisan'da açılan «Bu Günlük Bu Kadar» adlı serginin çizeri Kadir CENGİZ'di.

★ Gelişim Karikatürcüler Grubu, 2 Mayıs'ta Bebek Galerisi'nde çizgilerini sergilediler.

★ 3 Mayıs 83'de de Erdoğan KARAYEL «Renk, Leke, Çizgi» adıyla Devekuşu Kabare girişinde renkli karikatürlerini sergiledi.

★ Ankara Akyurt Köyü Halk Kitaplığı'nda Sağlık Ocağının «Sağlık Olsun» adıyla 14 Mayıs'ta açtığı sergi Tan ORAL'ındı.

★ 16 Mayıs 1983'de İstanbul Üniversitesi Karikatür Kulübü, Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu girişinde açılan bir sergi düzenledi. Sergi İstanbul Üniversitesi'nin 4. Kültür Şenliği içindeydi.

★ «Odak» karikatürcüleri 26 Mayıs'da «Anadolu'ya Yöneliş 2» adlı sergilerini, Eskişehir Güzel Sanatlar Galerisi'nde sundular.

★ 3 Haziran'da Faruk ÇAĞLA, Almanya - Hamburg'da bir karikatür sergisi açıyordu.

★ Enez 7. Balık Şenliği'ne katılan Tan ORAL ve Behiç AK 3 Haziran'da bir ortak karikatür sergisi açtılar.

★ Kâmil MASARACI, 9 Haziran'da Almanya'da sergi açtı ve «Dünden Bugüne Türk Karikatürü» adıyla bir konuşma yaptı.

★ 16 Haziran 83'de Brüksel'de düzenlenen «Göç» adlı ortak sergiyi Avrupa Parlamentosu Başkanı açtı.

★ 27 Haziran'da 1. Uluslararası Simavi Karikatür Yarışması Sergisi, İstanbul Kültür Merkezi'nde sergilendi.

★ Akşehir Nasreddin Hoca Şenliği'nde 5 - 10 Temmuz tarihleri arasında yerel sergiler açıldı.

★ Yine Temmuz 83 içinde Mustafa ÖNCÜL sergisi vardı.

★ Bursa Güzel Sanatlar Galerisi'nde 8 Temmuz'da ise, Y, ASLANTÜRK, E. ATILGAN, L. ELPEN, SERDAR, S. OKTAY, B. SÖNMEZ karikatürlerini sergilediler.

★ Eylül 83 içinde Yunanistan - Rodos adasında düzenlenen Barış Şenliklerinde Tan ORAL ve Beysun GÖKÇİN Yunanlı çizer Vangelis PAVLİDİS ile birlikte bir karikatür sergisi açtılar.

★ Yine Eylül ayı başlarında, Edirne Güzel Sanatlar Galerisi'nde açılan «Geç Kalmış Çizgiler» adlı serginin çizeri Zekeriya OKULU idi.

★ Bodrum'da Demircan TÜRKDOĞAN'ın karikatür sergisi 9 Eylül'de açıldı.

★ Necati ABACI, 1 Ekim'de «Çizgilerle Sanat İnsanları» adlı sergisini Antalya Belediyesi Kültür Salonunda açtı.

★ Yine aynı tarihte Orhan ÖZDEMİR de İstanbul Taksim Sanat Galerisi'nde «Allegori - No: 1» adıyla bir sergi açıyordu.

★ İsviçre'nin Basel kentinde Sammbung Karikatüren adlı müzede 4 Kasım'da açılan sergide Türkiye'den Ali ULVİ, S. BALCIOĞLU, Ferit ÖNGÖREN, Ö. KALENDER, Ü. Mahmut KARATOPRAK, Tan ORAL, Tonguç YAŞAR, Nehar TÜBLEK ve Turhan SELÇUK'un yapıtları yer alıyordu.

★ Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Öğrencileri, 10 Kasım'da İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde bir sergi açtılar.

★ Aynı sergi Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde İzmir Atatürk Kültür Merkezi'nde, Eskişehir Evrim Sanat Galerisi'nde, Adana Sabancı Kültür Merkezi'nde, Samsun Arkeoloji Müzesi'nde, Elazığ Devlet Tiyatrosu'nda Erzurum Halk Eğitim Merkezi'nde yinelendi.

★ Karadeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Karikatür Kolu (KÜK) Sergisi ise, 1 Aralık'ta Trabzon'da açıldı.

★ 5 Aralık 83'de de Bülent AKARSU, Muğla'da «Yaşadığımız İnsancıklar» adlı karikatür sergisini açtı.

★ 6 Aralık 83'de ise Adana Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nda AKAT adıyla (Adana Karikatürcüler Topluluğu) Mustafa ÖNCÜL, M. Ali TÜRKMEN, Serdar SAYAR, Cumhur GAZİOĞLU, Musa GÜMÜŞ ve Sefa SOFUOĞLU bir ortak sergi düzenlediler.

★ Ferit AVCI, Cem Kenan ÖNGÜ ve Fethi DEVELİOĞLU'nun 9 Aralık'taki sergileri Ankara Sanat Tiyatrosundaydı ve «Sevi İle Çıktık Yola» adını taşıyordu.

★ «Göç» adlı sergi 3 Aralık'ta bu kez Courcelles'de yineleniyordu.

★ 19 Aralık'ta Muammer KOTBAŞ, Samsun'da Kentleşme sorununu çizgiledi.

★ Faruk ÇAĞLA, 16 Aralık'ta Sanatevi'nde, 19 Aralık ta da İstanbul Sanat Galerisi'nde iki sergi açtı.

1983'DE DÜZENLENEN YARIŞMALAR

★ T.M.M.O.B. Mimarlar Odası'nın «Sorunlarımız» adlı Görsel Anlatım Yarışması 24 Ocak'ta sonuçlandı. Faruk ÇAĞLA karikatürleriyle bu yarışmada ödül aldı.

★ Güzel Haliç Lions Kulübü'nün Şadi DİNÇAĞ'ın anısına düzenlediği «Altın Boynuzu Parlatalım» adlı uluslararası karikatür yarışması sonuçlandı ve 1 Mayıs'ta ödül alan çizgiler sergilendi.

1. Aleksandr KLAS (Yugoslavya)
2. Genco SİMENOV (Bulgaristan)
3. Beytullah HEPER (Türkiye)

Diğer ödüller sırasıyla: Adolf BORN (Çekoslovakya), M. RAMAZANİ (İran), M. VELİÇKOVİÇ (Yugoslavya), Fereuç SAJDİK (Macaristan), Semiramis AYDINLIK (Türkiye), Oskar WEİS (İsviçre), S. GÜNBİLEN (Türkiye), M. DİKOV (Bulgaristan), PİM (Romanya), Sami CANER ve Sait MUNZUR (Türkiye).

Ne yazıktır ki, bu yarışmaya katılan yapıtlar, bugüne kadar sahiplerine geri gönderilmemiş ve yarışmanın bir kitabı hazırlanmamıştır.

★ Trabzon Müzesi Müdürlüğü ile Trabzon Eski Eserleri ve Müzeleri Sevenler Derneği, 18 Mayıs 83 günü kutlanan «Müzeler Günü» nedeniyle «Kültür Varlıkları ve Müzelerin Önemi» konulu karikatür yarışması düzenlendi. Yarışmada ödüller, Hasan SEÇKİN, Enver MALKOÇ, Cumhur GAZİOĞLU, Fethi DEVELİOĞLU, Reşat SÜMERKAN, Serdar GÜNBİLEN, Ali Kâmil UZUN, MOLLASALİHOĞLU, C. MURATOĞLU, Beytullah HEPER ve Atila ÖZER arasında paylaşıldı.

★ İbrahim TAPA, İtalya - Marostica'da özel ödül aldı.

★ Sait MUNZUR, Bulgaristan - Gabrovo Gülmece Şenliği'nde ödül aldı.

★ 3 Haziran'da Enez 7. Balık Şenliği Karikatür Yarışması'nda da Mehmet YOLCU, Yeşim YALÇIN ve Zekeriya OKULU ödül aldılar.

★ 1. Uluslararası Simavi Karikatür Yarışması ise, 27 Haziran'da sonuçlandı:

1. Mikhail ZIATOVSKY (SSCB)
2. Haslet SOYÖZ (Türkiye)
3. Jan Van WESSUM (Hollanda)

Onur Ödülleri de: Bill WOODMAN (ABD), SLİVA (Çekoslovakya), M. KARATOPRAK (Türkiye), Garif BAYSTROV (SSCB), Salih MEMECAN (Türkiye), Todor KUZMOV (Bulgaristan), Stefan POPA (Romanya), Berojeviç (Yugoslavya), Patrick MOLLET (Fransa), Jlir POJANİ (Arnavutluk).

★ Temmuz 83 içinde Erzurum Atatürk Üniversitesi Mediko-Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bir karikatür yarışması düzenlendi.

★ İş Bankası «Büyük Ödülü» adı altında düzenlenen yarışma 27 Aralık'ta sonuçlandı. Karikatür dalında ödülü Semih BALCIOĞLU aldı.

★ Tokyo'da Yomiuri Shimbum Karikatür Yarışması'nda Tan ORAL ve Mahmut AKGÜN ödül aldılar. Gürbüz D. EKŞİOĞLU da aynı yarışmada mansiyon kazandı.

★ 1983 yılı içinde iki de Çizgi Film Yarışması düzenlendi.

Akşehir Nasreddin Hoca Çizgi Film Yarışması ödüllerini;

1. Turgut ERENTÜRK
2. Ender ÇILGIN
3. Sibel SELÇUK paylaştılar.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği «Trafik» konulu çizgi film yarışmasında birincilik verilmedi ve gerekçe de gösterilmedi. İkinciliğe Şirin GÖZEN'in filmi, üçüncülüğe de Feride YÖRÜK ve Sertaç ENGİN'in filmleri değer görüldü.

★ Arjantinli çizer Quino, Kanada Montreal'de yılın karikatürcüsü seçildi.

★ Ankara Çağdaş Gazeteciler Derneği, karikatür dalında Tan ORAL ve Kâmil MASARACI'yı «Yılın Gazetecisi» seçti.

1983'de KARİKATÜR YAYINLARI

★ Büyük gazetelerin yanısıra Anadolu basını da mizah sayfaları vermeyi 83'de de sürdürdü. Adana, Trabzon, İzmir gazetelerinde mizah sayfaları ve karikatür yayımı eksik olmadı.

★ Fırt, Gırgır, Çarşaf dergileri yayınlarını sürdürdüler.

★ «Sıfır» dergisi yayın yaşamına başladı.

★ Almanya'da Kölner Jugen Blatt (KJB) dergisinde «Biber» mizah ekinde, özellikle Uğur DURAK'ın «Hüseyin Almanya'da» dizisi ilgi çekti: Dergi bir sayı çıktı.

★ «Gösteri» dergisi Eylül sayısını «Her Yönü ile Türk Karikatürü» adıyla özel sayı olarak yayınlandı.

★ Turhan Selçuk'un «Abdülcanbaz» Külliyatı yayınlanmaya başladı.

★ Faruk ÇAĞLA, Rüştü ERATA, Fethi DEVELİOĞLU, Ferit AVCI, Firuz KUTAL ve Tan ORAL'ın çizgilerinden posta kartları yapıldı. Ferruh DOĞAN'ın çizgileri de Paola CRESCİ'nin «Göç» adlı posta kartları arasında yer aldı.

★ Gabrovo Gülmece Yergievi «Apropos» adıyla uluslararası boyutta bir karikatür dergisi yayınlamaya başladı.

★ Ferit ÖNGÖREN ve Semih BALCIOĞLU'nun «50. Yılda Türk Karikatürü» kitabı «60. Yılda» başlığı ile yeni baskı yaptı.

★ Atila ÖZER «Karikatüre Selam» adlı bir albüm yayınladı.

★ Metis Yayınevi TONGUÇ'un, Emre SENAN'ın ve Selçuk DEMİREL'in kitaplarını yayınladı.

★ Kaktüs Yayıncılık ise, Serre'nin, Sergio Aragones'in albümlerini ve Schulz'un «Snoopy» dizisini Can Yücel'in çevirisi ile yayınladı.

★ Hikmet Aksoy 25 Mayıs'ta Trabzon Radyosu'nda «Karikatür» üzerine bir konuşma yaptı.

★ 12 Eylül'de TRT televizyonunda Cemal Nadir Güler, 15 Ekim'de Ferruh Doğan ve sanatı tanıtıldı. Televizyon'da tanıtılan bir diğer çizer de Semih Balcıoğlu idi.

★ 26 Aralık'ta Duygu Eğitimi adı altında düzenlenen kültürel programda Tan ORAL, karikatür sanatına ilişkin bir konuşma ve saydam gösterisi yaptı.

★ 1983 yılı içinde karikatürümüz iki usta çizerini yitirdi. Şadi DİNÇÇAĞ ve Mim UYKUSUZ aramızdan ayrıldılar.

★ Yurt dışında da Schulz ve Fransız çizer Reiser yaşamlarını yitirdiler.

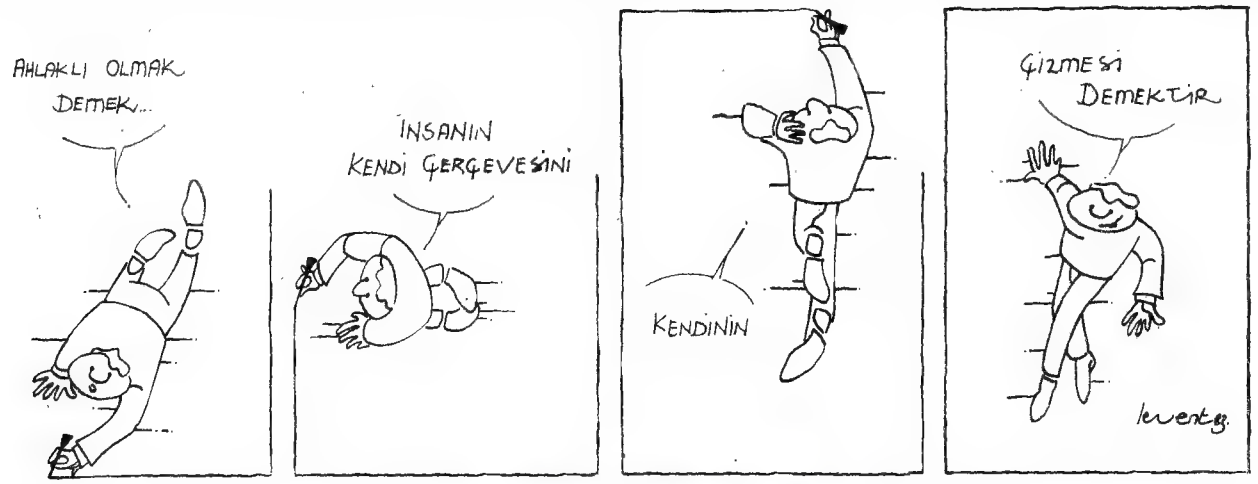

ŞÜKRÜ

Az topraklı
az gelirli
az haklı
az anlamaz
Şükrü.

Çok çocuklu
çok haksız
çok anlamaz
çok düşünmez
çok şükürlü
Şükrü...

Haydar Eroğlu

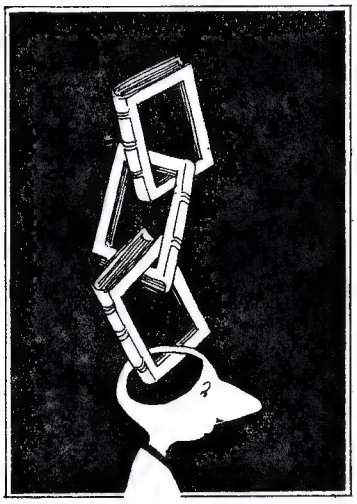

YÜK

Ağrı belim ağrı
Buldun cıbılı.
Sızlan yüreğim döğün;
Hatır kalmasın,
Ağrı başım sen de ağrı.
Sökmez oldu artık
Yaşama numarası..

Tahsin ŞENTÜRK

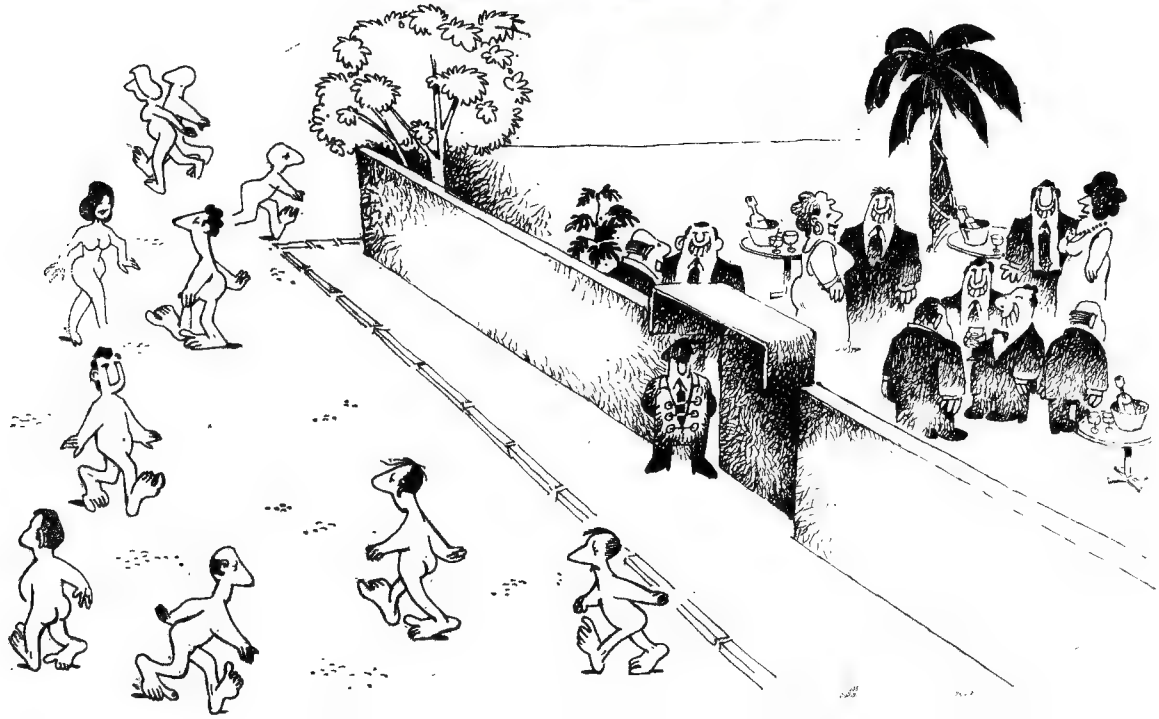

âlimler âleminden no: 4

ÖZEL OZANYAYA Gene Yaya Kaldın Bilimağası

KURTULUŞ KAYALI

Türkiye'nin en «fiyakalı» sosyal bilim fakültesine girmişti. Çocukluğu zor zahmet içinde geçtiğinden bayağı sevinçliydi. Şöyle birkaç yıl süresince dişini sıkar, böylelikle, ya müfettiş ya da kaymakam çıkardı. Ondan sonra da havasıyla etrafı yıkardı. Bu hevesle derslere iyi sarıldı. Kendisine olur olmaz zamanlarda «İNEK» diyenlere fena darıldı.

Öğrenciliğinde süt dökmüş kedi gibiydi. Etliye sütlüye karışmaz, bir köşede tek başına otururdu. Hava atacak bir hâli yoktu. Sadece memlekete gittiğinde okulunu dallandıra ballandıra anlatırdı. Ankara'ya geldiğinde ise okuldan yurda, yurttan okula gider gelirdi. Kendisine «hüt» diyen ukalalara «al sana bir süt» diye elindeki süt şişesini uzatırdı. Hele hocalar sınıfta buna «sen söyle» dediklerinde sesi titreyerek cevap verirdi. İsmail Sasa Özel'in bu durumundan etkilendi. Sosyolog Sasa kendi halinde bu Anadolu çocuğunu fazlasıyla temiz buldu. Bu saf çocuğu kürsüsüne pekâlâ alabilirdi. Sonra Anadolu kökenli bu çocuk somut araştırmalar yapabilirdi. Memlekete yararlı da olurdu. Ancak Sasa zaman geçtikçe yanlışını anladı. Özel «Yere bakan yürek yakan» cinsindendi.

Sasa bir gün Özel'i karşısına aldı. Fakültenin yakınındaki tektekçide bir şişe şarabı leblebi ile birlikte yuvarlamış, duvarlara tutuna tutuna okuldaki odasına çıkıyordu. Özel'i gördü.

— Özel. Bir dakika odaya gelir misin?

— Emret hocam.

Özel ayakta dikiliyordu. Sasa rahat bir üslupla konuşup Özel'e hayatını anlattırıyordu. Ama bu Özel'in konuşması da hiç çekilmezdi. Beş dakikada bitirilebilecek bir konuyu bir sattir anlatamıyordu. Sasa gazaba geldi.

— Kes ulan Özel.

Özel konuşmayı kesti. Bir anlık bir tereddütten sonra «rahatsız ettim hocam» diyerek arkasına bakmadan odadan çıktı.

Durum muhakemesi yaptı. Ondan sonra her geçen gün Sasa'ya biraz daha yaklaştı. Her işine yardım ederdi. Gerçi Sasa kalender adamdı. Ama yardım etse ne kaybederdi ki. İsmail Sasa gün geçtikçe bu soğuk nevaleyi sevmeye başladı.

*

Özel memleketine gitmişti. Ora da eş dost oturup konuşuyorlardı. Yaşlı akrabalardan biri Özel'i şöyle bir süzüp :

— De bakalım Özel. Kaymakam mı oldun yoksa müfettiş mi?.. dedi.

— Asistan oldum amca.

— O da ne ola ki?

Özel anlatıyordu. Ama bir türlü yaşlı adamın havsalası almıyordu. En sonunda aklı yattı. Fakat bozulmuştu.

— Desene koca koca oğlanları, kızları okutacaksın. Öğretmen oldun.

Olumlu cevap verdi. Ancak kendisine öğretmen denilmesine içerledi. Akademik kariyere girmişti. Oysa yaşlı akraba ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine benzeterek öğretmen demişti Özel'e.

***

Ortalık karışınca çekinmeye başladı. Ne yapacaktı şimdi? Duran Seyfioğlu, Özel'in öğrenciliği sırasında «Memleketi ilimle mi idare edeceksiniz, zulümle mi?» diye zamanın iktidarına kafa tutmuştu. Ne gerek vardı böyle sözlere. İşte gül gibi geçinip gidiyorlardı. İhtilal patlak verdiğinde kendisini asistan olarak buldu. Ülkedeki aydınların üzerindeki baskı kalkmıştı. Şimdi her şey düzelmişti. Rahata kavuşmuştu. Zamana uyabilirdi artık.

***

Okullar başladı başlayacaktı. Birkaç gün sonra bayram kutlanacaktı. Daha yeni yeni ders vermeye alışıyordu. Kasım başı için derslere hazırlanıyordu. Derslerde sıkılıyordu. O akşam ders telaşesi yüzünden oldukça geç yattı. Ertesi gün kalktığında saat onbire geliyordu. Gözlerini oğuştura oğuştura lavaboya gidiyordu ki, kapının altından atılmış iki gazete gözüne çarptı. İkisinin manşetinde de aynı haber vardı : «Üniversitede Tasfiye».

Şöyle bir düşündü. İnkılâp bayağı yerli yerine oturuyordu. Üniversitede bir sürü mikrop vardı. Tembel ve yeteneksiz kişilerin temizlenmesi iyi olurdu. Ağır ağır elini yüzünü yıkadı. Sonra da aheste aheste kahvaltısını yaptı. Bulaşıklara girişmeden önce «biraz gazetelere bakayım» dedi. Gazetenin birini eline alıp koltuğa oturdu. Önce Millî Birlik Komitesi'nin kabul ettiği kanun metnini okudu. Kanun metninden tasfiye edilen kişilerin nitelikleri hakkında hiçbir anlam çıkmıyordu. Fakat ne tür kişilerin gidici olabileceğini tahmin edebiliyordu.

Altıncı sıradaki ismi gördüğünde «Tamam, tam benim tahmin ettiğim gibi.» dedi. Hele ondördüncü sıradaki Veli Suat Kaşgil'in adı kendine daha bir güven duymasını sağladı. Ama listenin ortalarına geldiğinde olayın değişik bir veçhesi olduğunu anladı. Biraz heyecanlandı.

Son beş isme gözü takıldığında sarardı. Birisi kendi ismine benziyordu. Galiba yanlış yazmışlardı. Bir an dondu kaldı. Asistan Özel Özyaya yazıyordu. Belki bu isimde bir başkası vardı. Bunu hemencecik araştırması lâzımdı. Giyinip fakülteye gidecekti. Ama işte şu sıralarda resmi tatil başlamıştı. Orada kimseyi bulamazdı ki.

İki gün sanki iki yıl gibi geçti. Fakülteye gittiğinde herkes «Geçmiş olsun Özel» diyordu. Doğrudan profesör Afacan'ın yanına çıktı. Onunla saygılı bir şekilde konuştu. Fırlamanın biri iyice dağıtmıştı. Özel'i görünce yılıştı.

— Kaderde varsa süzülmek, neye yarar üzülmek! →

Bereket Kasım maaşını veriyor lardı. Artık bir ay içinde başının çaresine bakardı. Yok ama bakarsın altı ay zarfında Özel'i bir yerlere tayin ederlerdi. Bir ihtimal «durmuş durmuş da turnayı gözünden vurmuş» da olabilirdi. Hemen başvurup bir başka yere tayinini istese miydi?

*
* *

Bir süre sonra üniversiteye döndü. 167'ler olayı onu çok sarsmıştı. Bundan böyle eskisinden daha temkinli davranmayı ilke haline getirdi. Sasa da baba adamdı. Bir başkası olsa ona bayağı zorluk çıkarırdı. Doktora çalışması için nasıl bir konu seçmeliydi?

Temkinli olmasına temkinli olacaktı ama ülkede çağdaş düşünceler öne çıkıyordu. Çalıştığı fakülte de toplumun batıya açılan penceresiydi. Çoktandır herkesin dilinde pelesenk olmuş bir cümleyi yeni duyuyordu: «Galatasaray'ı bitirdikten sonra bu fakülteden mezun olup, bir de Birader etiketini aldın mı, dünyada her işi tereyağdan kıl çeker gibi rahatlıkla halledersin.» Sasa biraradere rica edip çıraklıkla mı işe başlasaydı. Zaten üniversitede de çıraktı. Doktorasını henüz yapmamış olan Özel Ozanyaya profesörlüğe yükseliş süresine paralel olarak müptedilikten üst mertebelere de tırmanabilirdi. Bunları o akşam kafasını yastığa koyduğunda düşündü.

İşte fıstık gibi bir konu bulmuştu. Ne şiş yanardı, ne kebap. Çağdaşlığa da açıktı, kıvırtmaya da müsait: «Yüksek Okul Veletlerinin Hoş Zaman Geçirme Biçimi ve Sayısal Eğilimleri». Son zamanlarda da İngilizcesini ilerletmişti. Anket sorularını içeren yabancı literatürü önüne açtı. Onlardaki soruların tamamına yakınını tercüme etti. Bunları çalışmasında kullanabilirdi. Bir kısmını seçip Sasa'ya götürdü. Dünyanın en tatlı ve en hoşgörülü adamı Sasa eleştirel konuştu:

— İyi ama Özel, biraz da kendin soru hazırlasaydın.

Sasa genellikle anket sorularını kendi hazırlar, oradan buradan araklamazdı. Özel'in köy çalışması yapmasından yanaydı. Ancak fazla müdahale etmeyi de sevmezdi. Sonunda «Tamam» dedi.

— Madem öyle münasip gördün. Olsun bakalım.

Özel, İsmail Sasa'yı ilkel bulurdu. Bilgi düzeyini beğenmez, araştırmalarını da pek tutmazdı. Nasıl olsa kendisinin onu geçeceği düşüncesindeydi. Gerçi bir köy araştırması yoktu, ama bir zaman gelir ona da sıvanırdı.

*
* *

Sasa ilginç bir adamdı. Tutup Özel'in doçentliğine az bir zaman kala İbrahim Eşikçi'yi asistan olarak almıştı. İbrahim'in, Özel gibi sessiz ve sakin bir hali vardı. Hani «Ensesine vur lokmasını al» derler ya. Tam öylesi bir tip. Ama İbrahim inatçı mı inatçıydı. Türkiye'nin güneyindeki göçebe aşiretler üzerine somut bir araştırma yapmıştı. Bu araştırmayı yaparken de Türkiye'nin genel sorunları hakkında Özel'e göre çok sakat görüşlere ulaşmıştı. Bu sakat görüşlerini de «Cenup'un Nizamı» başlıklı çalışmasında ayrıntılı olarak açıklayacaktı. O sıralar İbrahim sözü edilen yapıt üzerinde çalışıyordu. Özel ise İbrahim'in varlığından çoktandır rahatsız oluyordu.

*
* *

İbrahim oldum olası netameli bir adamdı. Zaten küçükken de hep büyüklerinin uyarısına karşın eşikte otururdu. Olmadık konularla ilgilenirdi. Türkiye'de sosyolog olarak İbrahim Eşikçi, Özel'e göre daha meşhurdu. Özel gibi hoş zaman faaliyetleri üzerinde durmayıp ciddi konularla uğraşıyordu. Hem de bilimsel çalışmasını raconuna göre yapıyordu. Özel'in İbrahim'i kıskanması had safhaya gelmişti. Köy araştırması yapmaya karar verdi.

Fakat uzaklara gidemezdi. Ortalık bir yerde araştırma yapmayı denemeliydi. Çalışmasına ilginç bir başlık da buldu: «Kırda Genel Kapı ve Sayısal Hars». Bu tarihlerde herkes kırdan bahsediyordu. Çağdaş düşünceler de iyice yaygınlaşıyordu. Sonunda itibar sahibi olacaktı. Ama gene de temkinli olmak zorundaydı. Araştırmanın sonuç kısmında da bir değerlendirme yapması gerekiyordu. İlginç bir sonuca ulaştı: Kırsal alanda kimin bileği güçlüyse kuvvetli olan odur. Aslında bu teori sosyoloji bilimine evrensel bir katkıydı. Gerçi kenar mahalle kabadayısının hayat anlayışına noktası virgülüne uyuyordu ama hiçbir sosyolog böylesi orijinal bir tahlil yapmamıştı. Muhtemelen de yapamıyacaktı.

*
* *

İbrahim Eşikçi gidince Özel rahat bir nefes aldı. O sıralarda büyük bir filozofun «Sosyete Yorumu» yapıtının tercümesini yaptığı için itibarı artmıştı. Artmasına artmıştı ama bir süre sonra kendisini karanlıkta buldu. Aydınlıkta yaşamak istiyordu. Sosyolojik olayları polisiye bir biçimde yorumladığı için kuvvetli bir puta sarılması gerekliydi. Put olarak gördüğü büyük filozof belki dünyayı doğru yorumluyordu fakat Özel'i sıkıntılardan kurtaramıyordu. Onun için kendini her dönemde kurtaracak bir düşünsel yaklaşım aramaya başladı. Bir daha vazgeçemiyeceği putunu o vakit buldu. Bundan sonraki çalışmaları hep yeni putunun direktifleri doğrultusunda oluştu. Yeni putu konusunda çok duyarlı yorumlar yaptı. Hatta bir derste puttan bahsedince gözleri yaşardı. Gözünün yaşını öğrencilerden saklamak gibi bir davranışı ilkellik saydı. Put'un arkadaşlarıyla içip, sohbet ettiği toplantıları «Bilgeler Akademisi Kurultayı» şeklinde niteleyecek kadar ölçüyü kaçırdı. Ölçüyü kaçırınca çoğu yere yaranacağından adı gibi emindi.

*
* *

Öğrenciler sosyologdaki gelişmeyi (!) henüz farketmemişlerdi. Aydınlığa çıktıktan birkaç ay sonra yeni bir ders koymasını istediler. Dersi memnuniyetle verebilirdi ama sınıfta gölge ve müzevir istemezdi. Gölgeye ve müzevire katiyen tahammül edemezdi. Sanırsın mutlaka bir yerlere aktarılmasını gerektiren bir biçimde ders anlatıyordu. Gölge meselesi halledildi. Bodrum katta bir sınıfta dersler ortalık karardıktan sonra yapılmaya başlandı. Ama ya müzevir sorunu? Dersin adı da «Toplumun Sosyal Sorunları» idi. Büyük sosyolog koca kentte öğrencilerin birbirlerini, her tür ilişkilerini anlayacak ölçüde tanımalarının olası olduğunu bilecek kadar konusunun uzmanıydı.

Sınıfta yirmi yirmibeş kadar öğrenci vardı. Özel herkesten kuşkulanıyordu. «Bu müzevir olabilir, şu da pek tekin bakmıyor» diye düşünüp duruyordu. Bu nedenle senenin yarısı geçtiği halde, toplumun coğrafik ve demografik yapısı dışında bir konu anlatmaya yanaşmıyordu. Yani bir türlü sadede gelemiyordu. Seminer sırası da Saadet'e ulaşmıyacak şekilde ayarlanmıştı. Her derste «Put dedi ki» diye söze başlayıp uzun uzun anlatıyordu.

Çok mızmızdı. Ukalaydı da. Kimseye söz hakkı vermiyordu.

Dersin konmasını isteyen öğrenciler baktılar olacak gibi değil, başka bir ders seçip Özel'in dersini bıraktılar. Özel ise bu duruma çok bozuldu.

*
* *

Ülkede gene çağdaş bir hava esmeye başladı. Fakat Özel kolaycacık tongaya düşmezdi. Pabuç pahalıydı. Onun için Put konusundaki çalışmalarını hızlandırdı. «Put Tarihi Vaazları» üzerine yaptığı anketi çarçabuk değerlendirerek bir yapıt ortaya koydu. Aynı zamanda «Put ve Put'a Layık Olmak» başlıklı çalışmasını bastırdı. Her derste okuttuğu «Sosyal Sorunlara Başlangıç» konulu yapıtını ise çoktandır sürekli yayınlıyordu. Asistanı Ferat Çeker'e bu yapıtları kesinlikle okutmasını söylüyordu. Bir gün asistan Ferat bu yapıtların her dersin konusuyla uyumlu olmadığını belirttiğinde tepesi attı.

— Herşey birbiriyle ilgilidir Ferat. Nene lâzım. Sen benim dediğimi yap.

*
* *

Ferat'ı asistan olarak almıştı. Bu genci daha önce denemişti. Kır çalışmasında birlikteydiler. Yardımları nedeniyle önsözde ona da teşekkür etmek lütfunda bulunmuştu. Uyumlu çocuğa benziyordu. Aklına bir deyiş geldi: «Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu.» Yok canım, bu çocuk hep kendisine saygılı davranırdı.

O sınava İbrahim Eşikçi de girmişti. Ama Eşikçi'nin bilim ciddiyeti ve yürekliliği Özel'in yapısına ters düşüyordu. Eşikçi kürsüye girerse kendisine yeniden bir KULP takabilirlerdi. Sasa çoktan emekli olmuştu. Eşikçi'yi sınavda nasıl faka bastırabilirdi? «Bilimsel açıdan yetersiz» dese herkes bu yargıya gülerdi. Hem de ağzıyla gülmezdi. Sonunda çareyi buldu. Eşikçi yabancı dil sınavında başarısız sayıldı. Bu nedenle bilim sınavına alınmadı.

*
* *

Eşikçi'yi kürsüye almadığına çok sevindi. Çünkü adam iyice zırvalamaya başlamıştı. Özel böyle düşünüyordu. Eşikçi bütünüyle zıvanadan çıkıp Put'a saldırıyordu. Özel ise ne zaman biteceği meçhul olan «Sütte Leke Var Put'ta Yok» başlıklı makaleler dizisi için kolları sıvamıştı. İbrahim'in ürettiği yapıtın âlâsını büyük allameler yazabilirdi. Ama onlarda yürek yoktu. İbrahim Eşikçi «Tarihsel Zırva ve Antik Sorun» yapıtını bastırmıştı. Çoğu kişinin sulandırarak bile yazamadığı konuları dümdüz anlatıyordu.

*
* *

Özel ülkenin en ateşli putçusuydu. Put'u yere göğe sığdıramıyordu. Ömür boyu yazsa başka bir konuya gerek kalmazdı. Putçuluğu nedeniyle televizyonda da sıkça görünmeye başladı. Artık Özel için bütün yollar açılmıştı.

Fakat birdenbire ortalığı sahte putçular kapladı. Yılların tutucu ve gericileri aniden hidayete erip put konusunda çok olumlu tahliller yapıyorlardı. At izi it izine karışmıştı. Ülkenin içten ve inançlı aydınları konunun bu biçimiyle sunumundan iğreniyorlardı. Bir köşe yazarının belirttiği gibi putçuluk her niyete yenilen bir muza dönmüştü. Dürüst ve inançlı adam, ak saçlı genç delikanlı bu durumdan o kadar rahatsız olmuştu ki, «Ben Putçu Değilim» başlıklı yapıtını yayınlamak zorunda kalmıştı. Yılların sahtekârları, yılların dalkavukları Prof. Seymen'ler, Prof. Tanyeri'ler, Prof. Ügel'ler ve benzerleri putçuluk taslıyorlardı. Özel onlar gibi düşünmüyordu. Ama onları eleştirmeyi de aklının ucundan geçirmiyordu. Çünkü devran dönmüştü. Devir onların devriydi. Tepkiyi üzerine çekmemeliydi. Kuyruğunu kıçının altına kıstırıp köşesine oturmalıydı. Fakat bu tavır da kendine yakışmazdı. Bazı bilimsel toplantılarda, onu bunu eleştirerek sıkıştırır, «Sen Putçu değilsin» demeye getirirdi. Şimdi ortalık bilumum sahte Putçularla dolmuştu. Kendi kendine böyle eleştiri yapılmaması gerektiği kanısına vardı. Dünyası yıkılmıyordu ya. Elâlemden ona neydi. O kendi düşüncesine bakardı. Zamanı geldiğinde de şimdiki madrabazlıkları acımasızca eleştirirdi.

*
* *

O kadar çok yazıyordu ki, okumaya fırsat kalmıyordu. El attığı konular da epey fazlalaşmıştı. Her on senede bir düşünce değiştirmeye alışmıştı. Elli yaş civarında da düşünce mi değiştirecekti? Nasıl bir yol bulacaktı? Hergün bunalıyordu. Doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu. Edebiyata merak sardı. Fikr-i sabit halini almış konusunun edebiyattaki yansımalarını kitaplaştıracaktı.

Bu amaçla okumaya girişti. Biraz birikim sağlasa hemen yazardı. Öykü, roman ve şiir kitaplarını düzensizce okudu. Çok materyal yakaladı. Ama başka şeyler, örneğin, kendi somut yaşantısı da gözlerinin önüne geliyordu. Hele bir cümleyi okuduğu zaman adeta çarpıldı. Öylece, kalem elinde, eli çenesinde kalakaldı. Belki de farkına varmadan o satırların altını çizdi.

O gece Ferat, Özel hocasını ziyarete gelmişti. Özel çay getirmek için mutfağa gitti. Çay bardağını tam sehpanın üzerine koyacaktı ki, Ferat altı çizilen satırları yüksek sesle okumaya başladı:

«Girmedi tarz-ı hayatım biçime
Sıçayım böyle hayatın içine.»

İlerdeki sayılarımızda SEVİN SAROL, SABAHATTİN ÜGEL, SERGÜN BAYBARS ve diğer âlimlerimiz ile «kart - genç istidatlarımızın» nefes kesici (!) yaşam öykülerinin en ilginç kesitlerini okuyacaksınız.

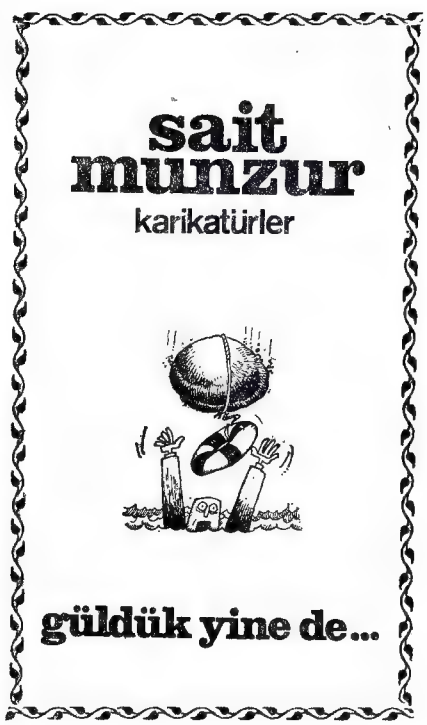

ÖZEL SAYFA

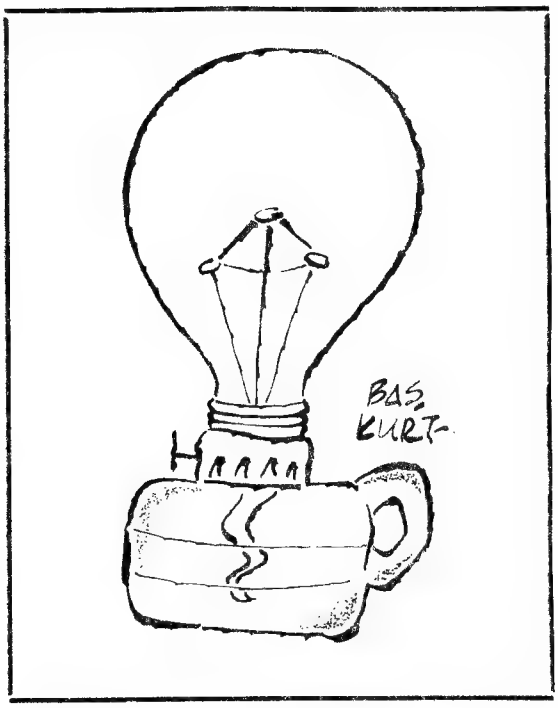

— Orta direğin «Özü» İle «gözü» —

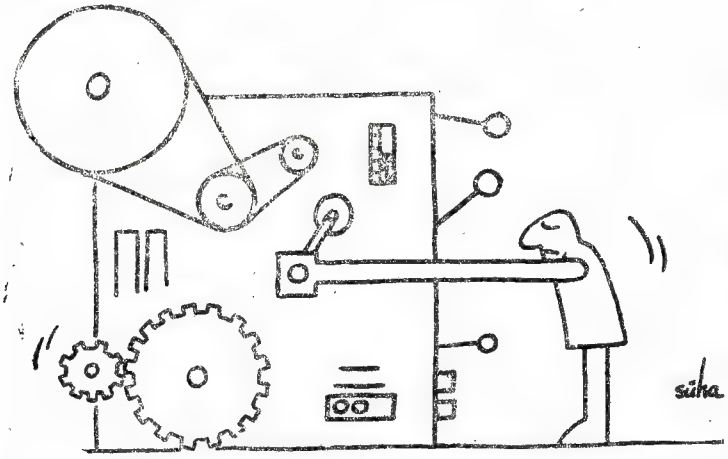

BİR SÖZ, BİR SORU

«Sabrın sonu selamet...»
Miş...
Kim söylemiş, söylemiş
Belki de doğru.
Peki ya selametin sonu?

Kubilay KÖSEOĞLU

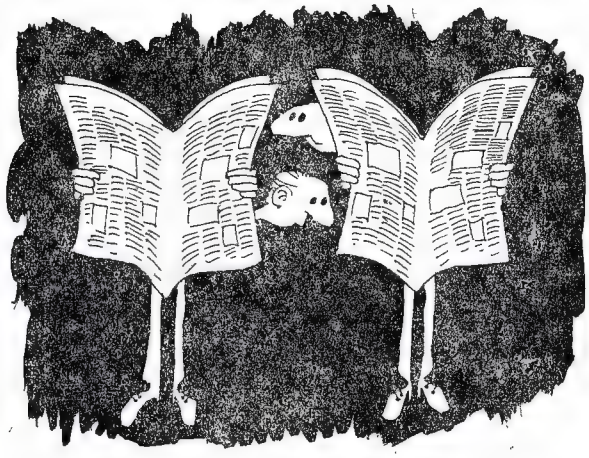

GAZETECİ «TEK SÜTUN FERİT»'İN NOT DEFTERİNDEN

İyi bir parlamento muhabiri nasıl olmalıdır ?

Murat DEMİRAY

Son günlerde basın çevrelerinde, «Abi iyi bir parlamento muhabiri olmak için neler yapmak gerekir?» diye soran gençlerin sayısı arttı.

Böyle bir soru doğrudan bana yöneltilmediği halde, belki işe yarar düşüncesiyle görüşlerimi aktaracağım.

«İyi bir parlamento muhabiri olmanın temel ilkelerini» sıralamadan önce, deneyimli ustalarımın kulaklarımda hala çınlayan önerilerini dikkate aldığımı da belirtmeliyim.

Şimdi, sözü fazla uzatmadan, «İyi bir parlamento muhabiri olmanın yolları...» konusuyla ilgili maddeler üzerinde görüşmelere geçebiliriz :

Madde 1 — İyi bir parlamento muhabiri olmanın önkoşulu çok sabırlı olmaktır.

Madde 2 — İyi bir parlamento muhabirinin en az iki kat takım elbisesi (tercihan koyu renk), kadınsa döpiyesi bulunmalıdır.

Madde 3 — İyi bir parlamento muhabiri, çok hızlı not tutar, tuttuğu notları sonra okuyabilir.

Madde 4 — İyi bir parlamento muhabiri, parlamenterlerle samimi ilişkiler kurabilmeli, onlarla gerektiğinde kol kola kulislerde dolaşabilmelidir.

Madde 5 — Susup dinlemesini bilmek iyi bir parlamento muhabirinin temel özelliğidir.

Madde 6 — İyi bir parlamento muhabiri, parlamento çatısı altında çıkması olası kavga, dövüş ve sövüşlerin önceden kokusunu alır, kimin kulak ısırdığını, boğaz sıktığını ya da ilk tekmeyi atanın kim olduğunu, beynelmilel bir hakem titizliği ile belirleyebilir.

Madde 7 — İyi bir parlamento muhabiri, eli kalem tutmasa da, daktilosunun tuşlarına basabilme becerisini gösterir.

Madde 8 — İyi bir parlamento muhabiri çabuk acıkmaz ve çok su içip sık sık tuvalete gitmez. Çünkü oturumlar uzun sürebilir, kaçırmamak gerekir.

Madde 9 — İyi bir parlamento muhabiri olabilmek için yasa dilinden anlayacak kadar Arapça bilmek tercih nedenidir.

Sıraladığımız bu maddelerin tartışılmasına gerek olmadığı inancıyla, oturumu kapatıyor - pardon noktayı koyuyorum.

Karikatür Eleştirisi İçin İpuçları

LEVENT EFE
FIRUZ KUTAL
YANKI YAZGAN

AŞAĞIDA OKUYACAKLARINIZ 1981-82 YILLARINDA, BİR DERGİDE OLUŞTURDUĞUMUZ BİR SERİ YAZI VE ÇİZGİLERİMİZDEN DERLENMİŞTİR...:

Elbetteki karikatürün her koşulda belirleyicisi çizgidir ya da karikatür üretme eylemidir. Ama karikatür bir sanat, bir toplumsal-kültürel olgu ise, bilimsel yöntemlerle incelenmesi, özelliklerinin ayrıştırılması, «kural»larının tarzlarının, türlerinin vb'nin ortaya konması gerekiyor.

...

Karikatürü salt «tek kare» değil, vinyet, strip, çizgi-roman çizgi-öykü ve diğer pek çok türlerin tümünü kapsayan bir MİZAH BİÇİMİ olarak gördüğümüzü belirleyelim..

(1. Ekim. 1981)

Bir kesime göre, karikatür eleştirisi laf yapmaktan öte bir şey değildir. Doğruluk payı taşır gibi gelen bu düşünce toptan yanlıştır. Geleneksel olarak, gerçek anlamda teoriye yabancı yetiştirilmiş kişileriz. Bu, kimilerinde "şarklılık" olarak adlandırılan bir özelliğin parçası. Bunun getirdiği öznellik, çırpıştırıcılık ve kolaycılık, --ön yargılılık (1984)--, teoriden uzaklığı ya da teoriyi züppelik aracı olarak görmeyi getirdi. Sonuçta teori, daima kenarda kalan, bol lafı edilen, yaşamla ilgisiz yığın olarak kaldı. Bu etkiyi karikatür alanında da, bu tür yaklaşımlar biçiminde görüyoruz. Karikatür eleştirisi oluşması için bu etkinin kırılması şarttır...

(1. Aralık. 1981)

Bu yazıda rasgele seçtiğimiz iki örnek üzerinde yoğunlaşacağız. Ve bu yoğunlaşmayı önümüzdeki yazılarda da bizce olumlu ya da olumsuz karikatürler için sürdürmeyi tasarlıyoruz. Amaç, tarihselliği, tarihsel yanlışı ya da kanıtları, anlayışları, geleceğe aktaracak öğeleri barındırmış (barındıran) yaşanmış örneklerden yola çıkıp, güncel dan karikatürleri sezgisel yaklaşımdan bilimsel olarla geçerek eleştirebilmenin, «güzel» ve «iyi» karikatüre bu nitelemeler dışında da bakabilmenin temel kurallarını koyabilmektir.

(1. Ocak. 1982)

... Ayrıca tek «karikatür» ile «karikatürcünün» değerlendirilmeleri farklıdır. Zira, tek karikatür «üreticisi»nin bir andaki zihinsel ve duygusal durumuyla ilintilidir, dolayısıyla, üreticisinin beynindeki süreç ile ilgili bir kehanet yürütmek pek hakbilir bir tavır olmaz. Bir başka nokta da «karikatür»ün içinde yer aldığı bütün olmaktadır. Bir sergi, bir mizah dergisi mi, bir dizi yazı,... «tek» karikatür süslediği metinle anlam kazanan karikatür mü... v.b....

(1. Şubat. 1982) →

Bilgiler, ikinci, üçüncü elden aktaran kaynaklardan ne oldukları araştırılmadan hap gibi yutulur ve aynı şekilde yeniden üretilmeden hap gibi aktarılır... Böylece görülmez bir mekanizma tıkır tıkır işler...

(1. Nisan. 1982)

SİMGE, Karikatürde özgün bir takım soyutlamalar sonucu üretilen bir ifade biçimidir. Karikatürün ihtiyaç duyduğu ifade açıklığı ve kolaylığını içeren bir biçimdir genellikle..

Örneklersek, tulumlu bir "tip" işçiyi simgeler. İşçinin bu çalışma giysisi, işyerinde kullanılsın ya da kullanılmasın, işçiyi getirecektir akla. Geliştirilen bu simge «kolay algılanmayı» sağlar. Böylece «tip»in altına "işçi" yazacağımız yerde, çizgi dilini kullanarak ona tulum giydirecek ve bu niteliğini belirleyeceğiz...

...

Simgelerin yanlış kullanımının nedeni, daha doğrusu belli başlı nedenlerinden biri kolaycılık olmaktadır. Hem karikatürü üretendeki, hem de tüketen izleyicideki kolaycılık...

...

Simgenin kullanımı kaçınılmaz. Bozukluklar simgenin kullanım biçiminden kaynaklanmaktadır. Simgeleri basit bir toplama işlemi yapercasına bir araya getirmek, daha doğrusu yığmak, yanlış kullanımının en sık görünen örneği.

...

örneklersek biraz «alafranga» bir aydın tipini canlandırırken yapılan "simge salatasını" getirebiliriz.

...

Böylesi kullanımlar simgelerin de içini boşaltıp, sığlaştırıyor.

Bizce simgenin belirleyici bir özelliği, karikatürün kendisi değil, karikatürün içinde bir anlatım aracı (mizah unsuru) olmasıdır. Bu kavrandığı taktirde, belki sıkıcı tekrarlardan, anlaşılmazlık noktalarından, hiyeroglif yazısı gibi karikatürlerden sıyrılabilinir.

← Simgenin anlatım aracı olarak kullanıldığı bu karikatür, çabalarımızın bir örneği. Burada çok bilinen «delilik» simgesi hüni, karikatürün kendisi olmadan, ama mizahın temel unsuru olarak getirilmiş. Böylece "bilinen" ligin monoton etkisi giderilmeye çalışılmış...

(1. Mayıs. 1982)

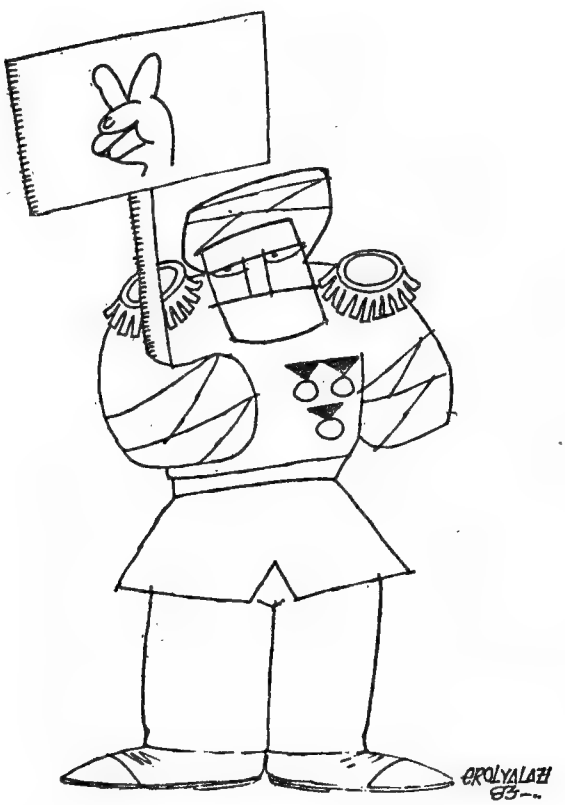

STÜDYO MARTI

- **DÜĞÜN, NİŞAN, YAŞGÜNÜ, PARTİ Toplantılarınızda hizmetinizdeyiz.**
- **Tüm fotoğrafçılık işlerinizde ucuzluk ve özen.**

Telefon : 15 46 09

İhbar Ediyorum

Hüseyin İLBEY

Yo yo... Yanlış anlamayın hemen. Ben kimseyi ihbar etmek niyetinde değilim. Zaten ihbar fırtınası da seçimlerle birlikte dinmişe benziyor. (Esip duran «meltem»e bakmayın siz... Havada bulut, bulutta nem oldukça esecektir bu meltem... Önümüzde yine seçimler mi var? Olsun... biz de pardesülerimizi, şemsiyelerimizi dolaba kaldırmayız, anasını satim...).

Bu fırtınanın karşısında mıydım? Hayır. Çünkü bunu gayet iyi niyetle, gayet vatanseverce duygularla yaptıklarını yakından biliyorum. Bu ihbar furyasını kimileri yuhaladı, kimileri kınadı (zil takıp şakır şakir oynayanları da biliyorum..) ama, onlar işin aslını bilmeyenlerdi. Ayıplayanların, kınayanların, «bu kadar da olmaz yahu!» diyenlerin de iyi niyetlerinden hiç kuşku duymadım zaten. İyi niyetle yuhalıyor, iyi niyetle kınıyorlardı...

Millet, durup dururken neden biribirlerinin ayaklarının altına kavun, karpuz, muz kabuğu; çürük domates; yumuşatılmış sabun koymaya, yağ dökmeye (Bir kaçı da daha iyi düşürür diye yollara vazelin döküyordu... Akla bak sen!) uğraştı? Kişisel çıkar kaygısıyla mı? Bir-iki ayak kaydırsam listenin başına doğru ilerlerim düşüncesiyle mi? Olmaz, olamaz böyle bir şey... Bize yakışmaz işlerdir bunlar... Biz, bize yakışmaz işler yapmayız, yakışanı yaparız...

O zaman, nedendi o furya, o kasırga?

Bilmiyorsanız, düşünemediyseniz ben söyleyeyim: Demokrasinin hatırı için... Demokrasi memlekete çabuk gelsin, gelirken de bir duvara muvara toslamasın, bir çukura ne düşüp orasını burasını hırpalamasın, nazik bedenini incitmesin, gacırtı gucurtu yapmasın diyeydi yapılanlar...

— Ne olmuş evlâdım!? Tırpanla kimin neresini uçurmuşlar dedin?

— Yok baba yok, birşey yok. Kendi kendime mırıldanıp duruyordum.

— !!??

(Yahu, bütün sağırlar da gelir benim mırıltılarıma konuk olur!.. Şimdi gel de yakala ipin ucunu!)

... Çünkü onlar demokrasiyi, çekile yürütüle, itile kakıla yol alan, taş devrinden kalma bir araba biliyorlardı... (Hangisinden olacak ulan, yontma'sından elbette... Bir daha araya gireyim deme, tepelerim bak!) Yollara kaygan kabuk, sabun, yağ dökerek, daha rahat yol alır; çekenler, itenler, kakanlar fazla yorulmaz; gacırtı gucurtu da olmaz sanıyorlardı. N'apsın fukaralar, öyle biliyor, öyle sanıyorlardı... Daha önce görmemişlerdi ki...

Ama, yanılmışlardı işte; iyi niyetlerinin, yurtseverliklerinin ve demokrasi aşklarının (her aşkın bir de şevki vardır elbet... kurbanı olmuşlardı. (Cahilliklerinin demeye dilimiz varmıyor... Yaptıkları insaniyetlik, bulundukları özveri, bu sözü söylememize vicdanen elvermiyor. Zaten bazıları demokrasiyi, «Bir uçurumun taa dibinde son bulan iyiniyetin, özverinin ve cahilliğin insan vicdanında şaklaması...» olarak tanımlamışlardır. Bu tanımı kimin yaptığını nereden bileceğim yahu? O kadar çok adam, o kadar çok lâf etmiş ki... Hangisini ezberleyeceğim!..).

Oysa demokrasi ne kızaktı, ne kağnı arabasıydı, ne trendi, ne deveydi. Demokrasi, daha gerdeğe girmemiş bir taze gelindi... Bir «Leylâ»ydı o, bir «afet-i cihan»dı... (Yoksa bu kadar aşığı olur muydu!). Ve ülkeye gelir gelmez, O'nun uğruna en büyük savaşımı vererek sandığı delip çıkan, O'nu kollarına aldığı gibi göklerde uçacaktı... (EF-16 motoru mu taktın birader... Yavaş uç, biraz biz de yüzünü görelim...). Sonra da... Sonrasını zati, askerliğini yapmış her Türk yurttaşı bilir (köylük yerlerde, daha askerlik yapmayanlar da bilir!..).

Neyse... Konumuz demokrasi değildi zaten. İhbardı, ihbar...

İzninizle ben de bir ihbarda bulunmak istiyorum. Ben, bir öküzü ihbar etmek istiyorum.

Adresini de hemen vereyim efendim: İstanbul'dan Ankara'ya giderken, Adapazarı'nı az geçtikten sonra, E-5 Karayolu'nun hemen sağında (evet evet, hemen sağında) otlaklar var. İşte oralarda otlayıp duran bir öküzü ihbar ediyorum. Şimdi, «oppalaaa... Varsa var, öküz de ihbar edilir mi yahu!.» diyeceksiniz...

Ama bu öküzün altında bir de buzağı var... Hiç ayrılmıyor...

Şimdi anladınız mı ihbarımın değerini... Hem de haklılığını?... Memlekette, öküz altında buzağı arayan onca insan var... Yıllardır araya araya helâk oldu fukaralar... Aha işte, alın size altında buzağı bulunan bir öküz; alın size öküz altında bir buzağı...

İlgilenenlere duyururum.

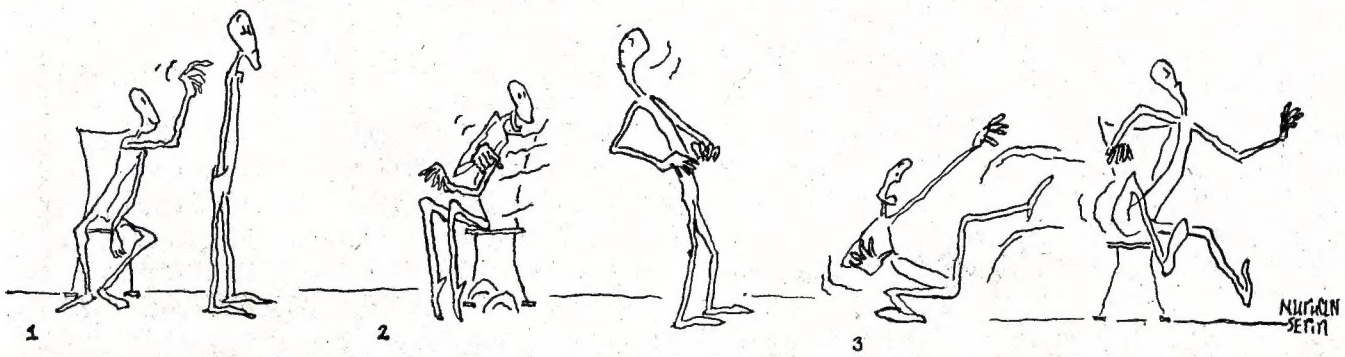

DUYURULAR

● **Karikatür ustası Turhan Selçuk, 10 - 28 Ocak 1984 tarihleri arasında Maçka Sanat Galerisi'nde «Söz Çizginin» adını verdiği bir sergi açtı. Bu, Turhan Selçuk'un yıllar sonra açtığı ikinci sergiydi. Sergiyle ilgili izlenimleri Sıfır sayfalarında bulabilirsiniz.**

● Ömer Remzi Cırık, 16 Ocak - 1 Şubat 1984 tarihleri arasında Sanat Kurumu'nda 40 karikatürden oluşan bir sergi açtı. İki gün insan kalabalığına karşın gerçek karikatürseverlerin azlığı dikkati çekiyordu. Açılışta içkilerini içip, sergiyi izlemeden «bravo, olağanüstü» di yenlerin genç çizerlerimizi epeyce kızdırması gerekir sanıyoruz. Karikatürün içki ve dedikodu salonlarından çıkarılarak gerçek izleyicilerine ulaşacağı güzel günler dileğimizi tekrarlamaktan başka elimizden bir şey gelmiyor.

● **Ankara Evrensel Kitabevi ve Sanat Galerisi'nde Hasan Hüseyin'le Dayanışma sergisi düzenlendi. 15 Ocak'a kadar açık kalan sergiye Avni Arbaş, Eşref Üren, Mehmet Güler ile birlikte 65 sanatçı katıldı. Ayrıca sergi süresince imza günleri de düzenlendi.**

● Muzaffer İzgü ve Hüseyin Yurttaş, Manisa'nın Salihli ilçesinde 14 Ocak 1984'de Çağrı Kitapevi'nin düzenlediği imza gününe katılarak, kitaplarını imzaladılar.

● **Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu'nun açtığı «SPOR» konulu karikatür yarışmasında; Cemalettin Güzeloğlu, Mustafa Bilgin, Şener Demirkol Başarı Ödülü, Yusuf Ziya Ercin, Jüri Özel Ödülü'nü aldılar. Sergilenmeye değer bulunan karikatürler, 100. Yıl Çarşısı Sanat Galerisi'nde sergilendi.**

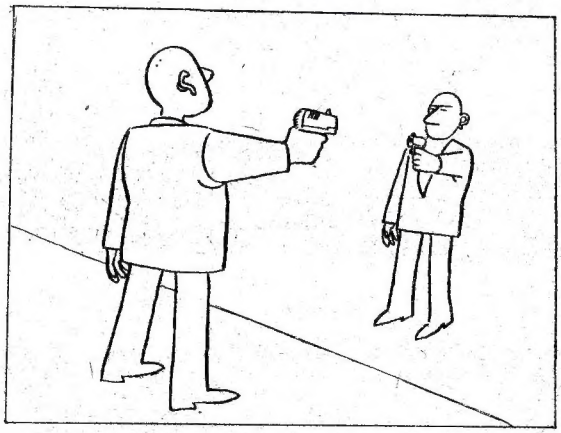

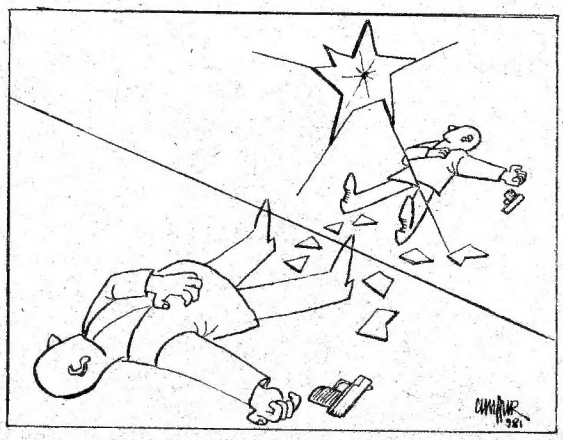

16. ULUSLARARASI «MAROSTICA» KARİKATÜR YARIŞMASI ŞARTLARI

Yalnızca kültürel amaçlarla düzenlenmiştir. (Sosyal gerçeklerin eleştirel analizi ve iletişim aracı olarak grafik mizahın çok yönlülüğünü, becerisini gözler önüne sermek).

1 — Marosticense Grafik Grubu yarışmayı iki bölüme ayırmaktadır :

KARİKATÜR : Bir tek grafik anında çözülebilen durum.

SERİ KARİKATÜR : Sunulan durumların sonsuz sayılabilecek muhtemel gelişmelerini içeren grafik anlatımların birbirini izlemesi.

Genel tema : Varoluşunda İnsan.

Herkes, tam bir ifade ve (yazısız olmak üzere) grafik biçimlerin her türünü kullanmak özgürlüğüne sahiptir.

Özel tema : Kitle İletişim Güç Kazanıyor.

Her iki bölümde de en iyi olan yapıt değer ve önem bakımından eşit olan «Scacchiera» ödülünü alacaktır.

2 — Son karikatür yollama tarihi : 15 Şubat 1984

3 — Karikatürlerle birlikte yaşam öyküsü ve fotoğraf yollanmalıdır.

4 — En fazla 6 yapıt gönderilebilir.

5 — Jüri 26 Şubat 1984'de toplanacaktır. Ödül töreni 14 Nisan 1984 günüdür. Yarışma sergisi 3 Haziran gününe dek açık tutulacaktır.

6 — Boyut ve teknik kısıtlama yoktur.

Adres : Umoristi A Marostica
36063 MAROSTICA (Vicenza)
ITALY

İTALYA «STUDIO D'ARTE ANDROMEDA» KARİKATÜR YARIŞMASI

1 — Yarışma herkese açıktır.
2 — Konu sınırlaması yoktur.
3 — Karikatürlerin orijinalleri yollanmalıdır.
4 — Son katılma tarihi 15 Mart 1984.
Sergi tarihi tüm katılanlara daha sonra bildirilecektir.
5 — Boyut 35×50 cm'yi geçmeyecektir.
6 — Yollanan karikatürlerin üzerine :
STAMPE/VALORE NULIO yazılacaktır.
7 — Katılan eserler kitap haline getirilecektir.
8 — Adres : Studio d'Arte ANDROMEDA
Piazza Erbe, 2-38100 Trento/ITALY

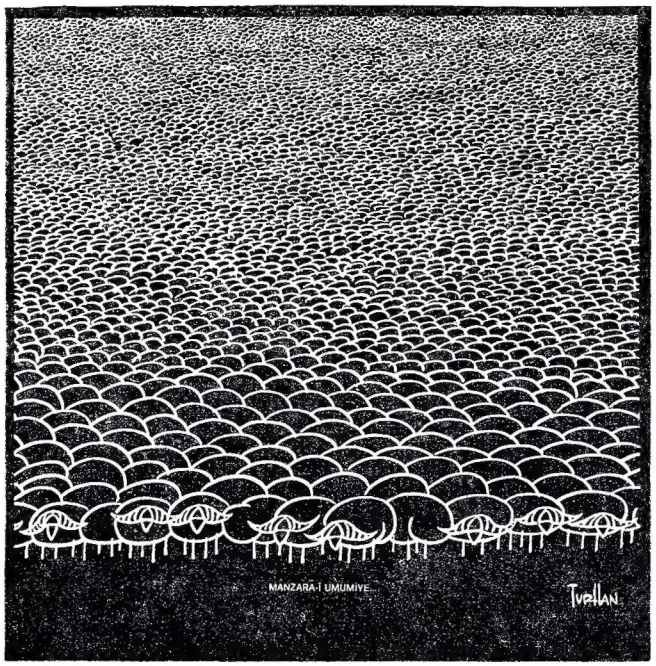

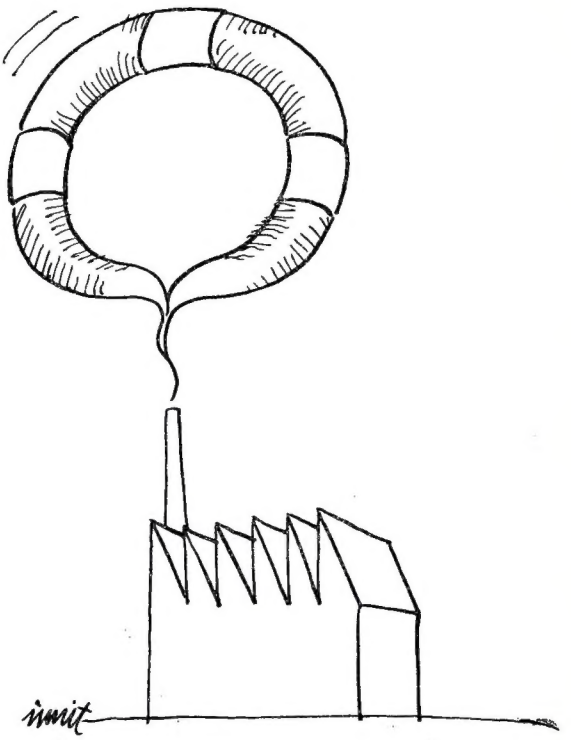

AZİZ NESİN

BİLE BİLE

Hişt hişt
Kendine gel
Çabuk tut elini
Nasıl olsa senden sonraya
Yanıtı verilmemiş bisürü mektup
kalacak
Yetiştirilememiş işler
Ve yarınki işler yazılı çizelgeler
Hadi hadi
Dalma öyle
Geriye kalacak
Yüzlerce öykü notları
Dosyalar dolusu oyun özetleri
Binlerce yazboz
Roman konuları
Başkalarının işine yaramayacak
Hişt hişt
Hadi hadi
Bir taş daha koy yapıya
Eksik kalacağını bile bile
Hadi doğayı bütünlemeye
Bir söz bir söz daha
Söyleyebiliyorken bir söz daha
Sözünün yarım kalacağını bile bile
Orda da bekleyenler var
Burda da
Hadi
Hiçkimseyi bekletme
Kimsenin beklemeyeceğini bile bile

Vakıf - 4 Mayıs 1980

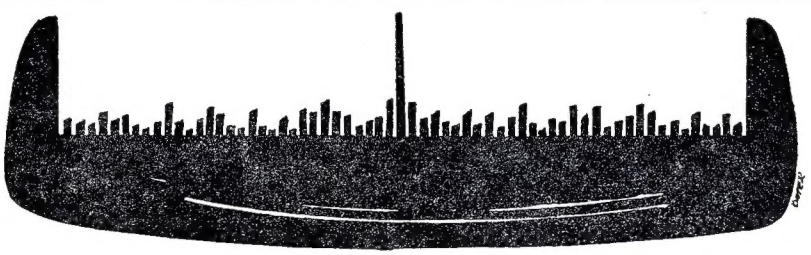

ORTA DİREK

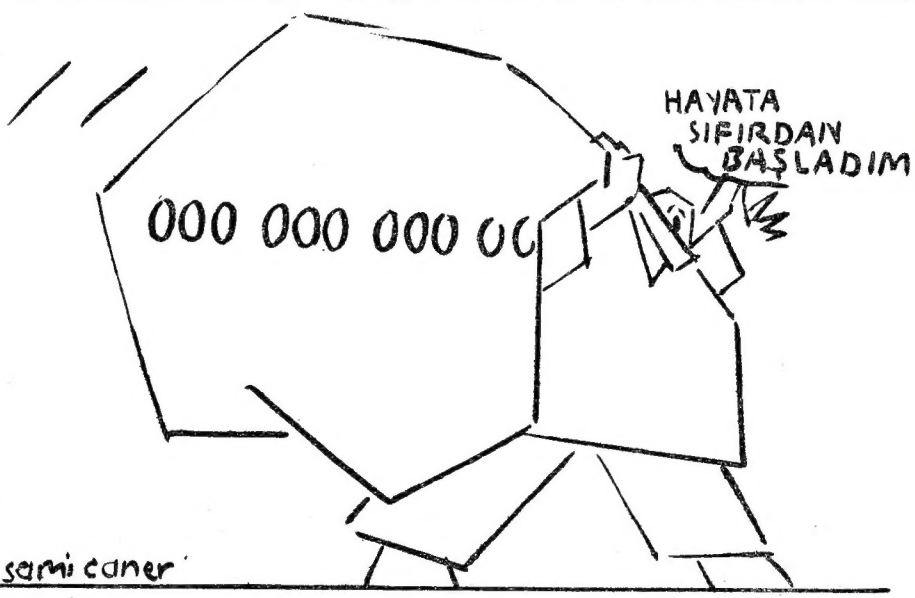

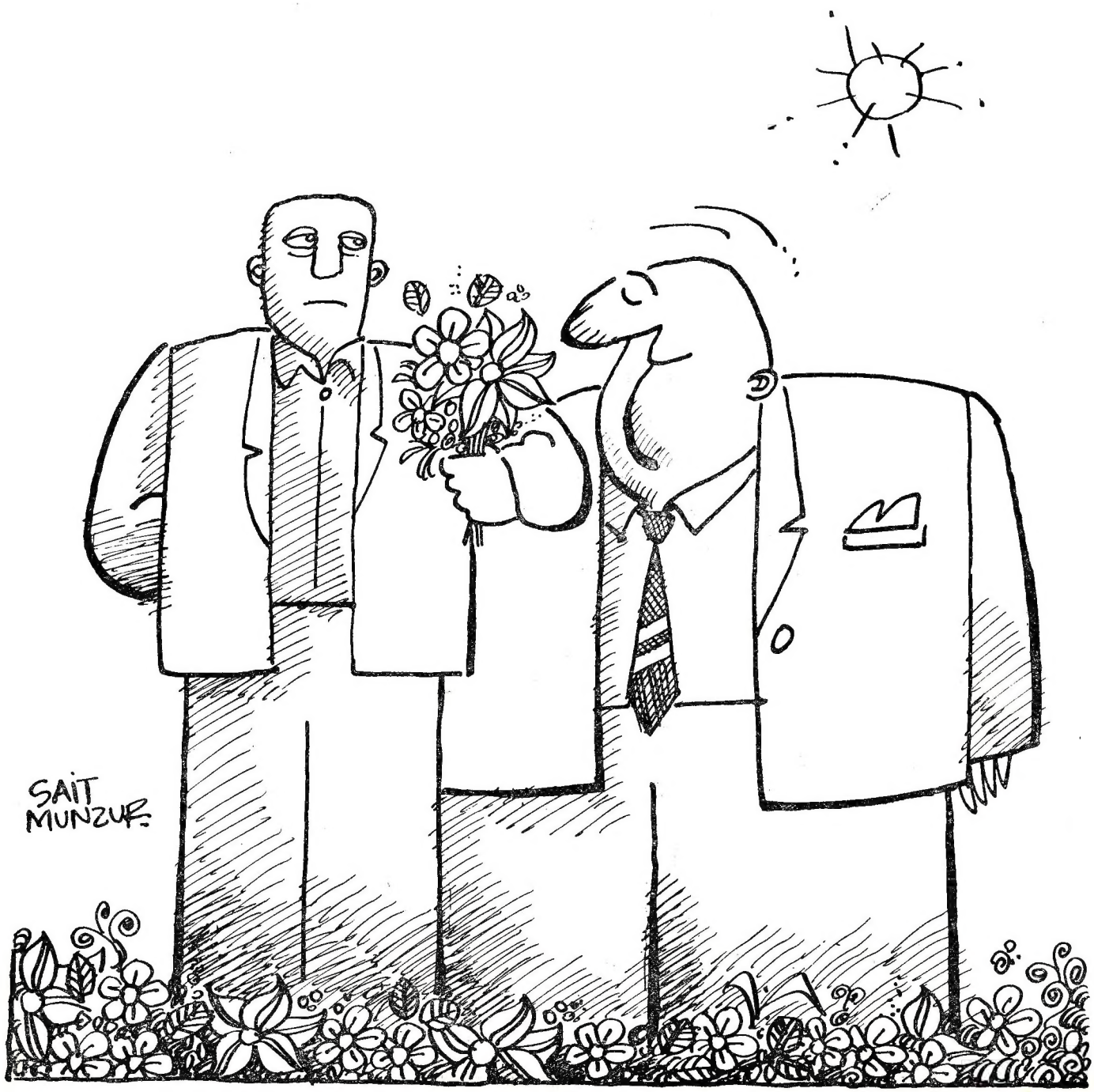
SAIT
MUNZUR